

Серија 2, Специјално издание

декември 2021

ВЕСТИ ЗА БОРБАТА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ ЗА И ВО ВРСКА СО БАЛКАНОТ

ВО ОВА ИЗДАНИЕ: СОВЕТИ ЗА ПРАКСА

2	Вкрстено испитување, Дел I
3	Вкрстено испитување, Дел II
4	Завршни зборови
5	Истражители во својство на сведоци: Директно испитување
6	Истражители во својство на сведоци: Вкрстено испитување, Дел I
7	Истражители во својство на сведоци: Вкрстено испитување, Дел II
8	Истражители во својство на сведоци: Вкрстено испитување, Дел III
9	Социјалните медиуми како истражни алатки во кривичните истраги
11	Примена на истражни техники во истрагите за тероризам: Интервју
12	Техники за истраги за тероризам: Проверки на евиденција
13	Техники за истраги за тероризам: Следење и набљудување, Дел I
15	Техники за истраги за тероризам: Следење и набљудување Дел II
17	Техники за водење истраги за тероризам: Информатори, Дел I
18	Техники за водење истраги за тероризам: Информатори, Дел II
20	Техники за водење истраги за тероризам: Тајни операции, Дел I
21	Техники за водење истраги за тероризам: Тајни операции, Дел II
22	Техники за водење истраги за тероризам: Место на злосторството

Вести за борбата против тероризмот и ажурирање на информациите и поврзување на нашите партнери во регионот

*Министерство за правда на САД, Канцеларија за развој, помош и обука на
обвинителствата во странските држави (ОПДАТ)
во партнерство со Бирото за борба против тероризам
при МНР на САД*

На крајот на 2021 година, би сакале да Ви се заблагодариме за вашите огромни напори и работа во водењето истраги и гонењето случаи поврзани со тероризмот. Во текот на годината, во Албанија, Косово и Северна Македонија се вратија странски терористички борци и членовите на нивните семејства од североисточна Сирија. На Косово без обвинети сите шестмина мажи, странски борци кои бе вратени во земјата, додека во Северна Македонија, обвинети и осудени беа двајца од мажите што беа вратени назад. Покрај тоа, во рамки на регионот се водеа истраги и кривични постапки за голем број други терористички случаи, неколку од донесените осудителни пресуди беа потврдени на крајот од жалбените постапки и најмалку еден можан напад беше спречен од страна на полицијата.

Борбата против тероризмот има огромно влијание и дава долгорочни резултати. Вашiot успех и способноста да ги истражувате и гоните овие случаи и покрај пандемијата, навистина импресионираат. Се надеваме дека во текот на празниците и на почетокот од идната година ќе имате можност да уживате во слободното време, кое навистина го имате заслужено.

Како наш последен билтен за годината, Ви нудиме преглед на практичните совети што Ви ги дававме во текот на изминатите изданија.

Ви посакуваме најдобри желби,

Том Саундерс
Постојан правен советник на ОПДАТ
за борба против тероризмот на Балканот
ОПДАТ/МПСАД
Амбасада на САД во Сараево
SaundersTN@state.gov

Клеј Стифлер
Постојан правен советник на ОПДАТ
за борба против тероризмот на Балканот
ОПДАТ/МПСАД
Амбасада на САД во Тирана
StifflerRC@state.gov

Јасенка Феризовиќ, Правен советник
ОПДАТ/МПСАД;
Амбасада на САД во Сараево
Ferizovicj@state.gov

Бледар Башановиќ, Правен специјалист
ОПДАТ/МПСАД
Амбасада на САД во Тирана
BashanovicB@state.gov

Практичен совет

Вкрстено испитување, Дел I

Вкрстеното испитување има две главни цели: 1) да обезбеди докази што ја поддржуваат теоријата за случајот и 2) докази што ја поткопуваат теоријата за случајот на спротивставената страна. Во ова издание, започнуваме да говориме за оваа суштинска вештина од голема корист во судниците, ставајќи го акцентот на поголем број често незабележани и запоставувани аспекти и придобивки од вкрстеното испитување.

Нема штета = нема вкрстено испитување: старомодно правило. Долго време, вкрстеното испитување се сметаше единствено како битка со сведокот на спротивставената страна, кој треба да биде поразен или неговото сведочење да биде минимизирано, а ретко како можност да се обезбедат конструктивни информации за теоријата на случајот на оној што го врши вкрстеното испитување. Меѓутоа, вкрстеното испитување не значи само контролирање на предизвиканата штета - тоа е и извонредна можност да се извлечат поволни факти од сведокот на другата страна, за да се докаже сопствената теорија на случајот. Всушност, „современиот пристап кон вкрстеното испитување бара од правниот застапник да ги користи сведоците на противникот - барем делумно - како да се негови сопствени сведоци“. Од тие причини, конвенционалниот пристап дека ако сведокот во текот на директното испитување не предизвикал никаква штета за оној што може вкрстено да го испита, тогаш правниот застапник не треба воопшто да му поставува било какви прашања на тој сведок, се смета за застарен.

Фактите утврдени преку вкрстеното испитување, најверојатно ќе бидат поверодостојни од оние утврдени преку сопствените сведоци. Користете го вкрстеното испитување за да ги извлечете информациите што докажуваат важни факти од вашата сопствена теорија за случајот. Ако преку вкрстеното испитување, обвинителот извлече факти што ги поддржуваат неговите тврдења, таквите информации ќе имаат поголем кредибилитет и тежина, отколку ако истите се утврдат преку директно испитување на некој од сведоците precisely токму затоа што логиката е дека сведокот на противникот не би потврдил одреден факт во полза на спротивната страна, доколку истиот е неистинит. Дополнителната вредност на утврдувањето на одреден факт преку вкрстено испитување наместо директно испитување, е дека „штом еден факт е потврден од страна на сведокот на противникот, понатаму спротивставената страна има многу помала можност и шанса да го негира сведочењето на сопствениот сведок“.

Ефективната употреба на техники за вкрстено испитување може да ви помогне да ја намалите вознемиреноста. Анксиозноста е несомнено дел од искуството во судница и затоа е важно обвинителите да внимаваат на неа, „не заради она што таа го предизвикува во нивните тела, туку поради начинот на кој истата влијае врз нивниот ум“. Анксиозноста ја попречува обработката на информациите, се меша во процесот на размислување и ја поткопува самодовербата, а тоа се последици што обвинителите не смеат да си ги дозволат во текот на едно судење, особено за време на вкрстеното испитување, кога тие треба да бидат целосно фокусирани на сложената задача на формирање прашања, оценување на одговорите, ценење на зборовите што ги бира и кажува сведокот, колебањето и различните расположенија, а сето тоа додека одговараат на приговори, ги набљудуваат судиите и се обидуваат да го пронајдат соодветниот препис или доказан предмет. Совладајте ги добро и користете ги техниките за вкрстено испитување за да ја намалите вашата вознемиреност и немир.

Ефективната употреба на техниките за вкрстено испитување може да ви помогне да ги контролирате сведоци што не ја кажуваат вистината. Анксиозноста, односно вознемиреноста го има истиот ефект и врз сведоците. Зошто е ова важно? Реално би можело да се очекува сведоците повикани од спротивставената страна да се обидат да сокријат одредени факти и околности, да ги изобличат или пак нецелосно да ги споделат сите факти и околности, доколку истите би можеле да имаат негативно влијание врз очекуваниот исход од судењето од спротивставената страна. Како и да е, секоја измама од страна на сведокот бара многу поголема ментална обработка - сведокот треба да ги земе предвид неговите претходни одговори, информациите што можеби ги споделил пред судењето, дадени во некое интервју или пишани документи, она што верува дека ќе го кажат другите сведоци, кои ќе бидат следните прашања и на кој начин секој евентуален лажан одговор би го менувал и одговорот на сите идни прашања. Имајќи предвид дека вознемиреноста ја попречува обработката на информациите, „техниките за вкрстено испитување кои етички предизвикуваат вознемиреност кај сведоците на спротивставената страна, ќе ја попречуваат способноста на сведокот да ја врши напредната обработка на информации и податоци што е неопходна за оние луѓе, кои се обидуваат да избегнат да ја кажуваат вистината, целата вистина и ништо друго освен вистината“.

Во следното издание ќе зборуваме за тоа како да се воспостави и одржи контрола над сведокот и темите и прашањата за кои се говори во текот на вкрстеното испитување преку таканареченото “само тројно” правило за вкрстено испитување.

Извор: А. Познер и Р.Ј. Дод, *Вештини за вкрстено испитување*

Практичен совет

Вкрстено испитување, Дел II

Во ова издание ви ги презентираме “единствените три правила за вкрстено испитување”. Овие правила се темелите на вкрстеното испитување и истите се дизајнирани со цел: 1) максимално да го зголемат бројот на корисни факти и околности што ќе бидат презентирани пред судните и да се овозможи веднаш да се сфати ефектот што истите го имаат врз теоријата за случајот на спротивставената страна, и 2) да помогнат во обезбедувањето и одржувањето на контролата врз сведокот во текот на вкрстеното испитување. Единствените три правила за вкрстено испитување се следниве:

(1) Поставувајте само наведувачки прашања. Можноста за користење наведувачки прашања претставува основна карактеристика на распознавање на правото за вкрстено испитување и критична предност што му се дава на оној што го врши вкрстеното испитување. За разлика од отворениот тип прашања, со кои сведокот се претвора во лице што ни ги објаснува фактите и околностите во случајот, наведувачките прашања го ставаат лицето што го врши вкрстеното испитување во улога на предавач, давајќи му ја непроценливата можност за 1) дефинирање на темата или прашањето за кое ќе се говори, 2) контрола на протокот на информации, 3) контрола врз фактите што ќе бидат потенцирани и врз емоциите вградени во одговорот, и 4) ефективно подучување на судијата или судскиот совет во врска со конкретните факти и околности во случајот. Без разлика на сето ова, голем број од правните застапници се откажуваат од ваквата предност и наместо да постапуваат на овој начин, од навика или плански, се одлучуваат да поставуваат само прашања од отворен вид. Немојте да го правите тоа.

Техниката на употреба “само на наведувачки прашања” значи дека, во текот на судењето, лицето што го врши вкрстеното испитување, мора да истрае во доследното поставување прашања од наведувачки карактер. Вистинските наведувачки прашања не се само оние што едноставно го сугерираат одговорот; тие едноставно го наведуваат одговорот. Никогаш немојте да користите прашања што започнуваат со зборовите “кој”, “што”, “кога”, “каде”, “како”, “зошто” и “објаснете”, затоа што “употребата на ваквите зборови овозможува давање на неконтролирани, непредвидливи и веројатно бескрајни одговори”. Никогаш не заборавајте дека, во својство на правен застапник што го врши вкрстеното испитување, вашата улога не е да ги презентирате сите аспекти на приказната за случајот, ниту пак да му овозможите на сведокот да го објаснува сето она што тој или таа сака да го објасни – вашата единствена цел, е да воведете одредени факти на записник или понатаму да ги разгледате фактите и околностите што најмногу одат во полза на вашата теорија за случајот или пак се најштетни за теоријата на случајот на спротивставената страна.

(2) Секое прашање треба да се однесува само на еден нов факт или околност. Поставувањето прашања што се однесуваат само на еден факт или околност претставува уште една дополнителна заштитна мерка. Поставувајќи само еден факт или околност пред сведокот, ја ограничувате неговата или нејзината можност за избегнување на одговорот, зборувајќи само за еден факт и намалувајќи ги шансите на сведокот за избегнување на одговорот. Поставувањето прашања што се однесуваат на повеќе од еден факт или околност создава проблеми, без разлика на добиениот одговор. На пример, ако правниот застапник постави прашање со кое се бара потврда за повеќе различни и нови факти, а сведокот одговори со “да” или “не”, тогаш останува нејасно кои факти ги потврдил или негирал сведокот. Освен тоа, прашањата што се однесуваат само на еден нов факт или околност, ја зголемуваат можноста на судните да го разберат одговорот и да ја сфатат важноста на фактот што бил штотуку потврден, односно докажан: “Користејќи ја структурата на еден факт по прашање, полека и прецизно се гради сликата што е потребна, за судот да дојде до заклучокот предвиден од страна на оној што го врши вкрстеното испитување, иако можеби воопшто не било побарано, таквиот заклучок директно да биде потврден од самиот сведок”. Со поединечното утврдување на фактите и околностите и можноста што притоа се нуди, секој од нив да биде потврден и докажан поединечно, лицето што го врши вкрстеното испитување им дава поголема тежина и на самите одговори, затоа што судните можат да се сконцентрираат врз развивањето на целосната слика за настаните, многу порано, пред истата да биде целосно откриена и презентирана. Конечно, оваа техника овозможува на одредени факти да им се припишат и одредени емоции, со кои на судот му се овозможува да ја препознае важноста на тие конкретни факти и околности.

(3) Вкрстеното испитување треба да се подели во серија на логични целини насочени кон остварувањето на утврдените поединечни цели. Користејќи го ова трето правило за вкрстеното испитување, лицето што го врши испитувањето може да го контролира одвивањето, односно текот на истото, поврзувајќи ги поединечните прашања со однапред избраните и сеопфатни цели. Развивањето на секое вкрстено испитување според одредени конкретни фактички цели, на судните им го олеснува следењето на самото испитување и им овозможува да разберат која е насоката и крајната цел на вашето испитување, како и да одлучат дали да ги прифатат или одбијат вложените приговори во однос на релевантноста на прашањата од спротивставената страна. Освен тоа, секоја организирана презентација што е поделена на неколку поединечни елементи и поенти, повикува на поголема внимателност и гарантира дека судните ќе го сфатат и запомнат она што се обидуваат да го прикажете – поентата што се обидуваат да ја постигнете.

Корисно е, за оваа техника да се размислува како за “средство, со кое на едно место се става група од меѓусебно поврзани факти и околности, со цел, да се наслика една конкретна слика”. За да се постигне ова, најпрво е потребно вкрстеното испитување да се подели на одделни фактички цели што можат прецизно да се дефинираат. Секоја поединечна цел се развива преку логичка прогресија на наведувачки прашања, при што, со секое прашање се докажува само еден нов факт или околност. Прашањата треба да се движат, така што најпрво се поставуваат оние со кои се остваруваат најопштите

цели, движејќи се потоа кон оние за постигнување на најспецифичните цели. Ова е важно од повеќе причини. Прво, за сведоците е обично полесно најпрво да се согласат со прашањата за општите теми и прашања, а дури потоа да започнат да одговараат за ситните и прецизни детали. Второ, ако прашањето се однесува само на еден факт или околност, тогаш одговорот на истото не може да се избегне – “ако сведокот се сложи и потврди одреден факт или околност, тогаш веројатно може да се изведе заклучок за точноста и на некои други факти и околности, кои претходно сè уште не биле утврдени како такви”. Трето, пристапот “од општо кон конкретно” предизвикува дополнителен интерес.

Извор: L. Pozner и R. J. Dodd, *Вештини на вкрстено испитување за студенти по право* (2009)

Практичен совет

Завршни зборови

Започнете и завршете силно. Луѓето повеќе и подобро ги помнат информациите што ги презентирате на почетокот и крајот од вашето излагање, отколку оние во средината. Затоа, започнете со впечатлив вовед и завршете убедливо.

Дајте преглед на доказите. Секој добар завршен збор треба да содржи преглед на доказите што биле изведени во текот на судењето. И покрај тоа што претходно судот ги слушнал сите докази, во текот на завршните зборови е важно доказите да се синтетизираат (а не само да се сумираат). Објаснете го секој елемент од кривичното дело во обвинението и начинот на кој сметате дека истото сте го докажале, на едноставен начин, со лесно разбирливи зборови. За да го сторите тоа, земете ги сите сведоштва, документи и другите докази и вклопете ги во една кохезивна, логична и разбирлива приказна. Уверете се дека сте го потсетиле судот, од каде потекнува кредибилитетот на вашите сведоци и нивната важност. Сведочењата на помалку веродостојните сведоци треба да се спомнат во скратена форма, без дискусија во односна кредибилитетот на тие сведоци.

Повторете ги клучните информации. Важноста на повторувањето во текот на судењето не може да се прецени. Повторувањето информации е ефикасна алатка за фокусирање на вниманието на судиите, врз фактите што сакате да ги потенцирате. Сепак, безумното повторување на една иста информација одново и одново, може да биде контрапродуктивно. За да максимално ја зголемите ефикасноста на повторувањето, следете ги овие три едноставни правила: Прво, изменете го секое повторување. Повторената информација треба да биде различна од првата верзија. Второ, повторувањето треба да биде сè подобро. Започнете со најслабата верзија, а потоа, секое повторување направете го посилено и подобро. Трето, уверете се дека сето тоа звучи интересно.

Адресирајте го клучното прашање. Клучно прашање е секој оној елемент што жестоко се спори и бара посебна дискусија. Во многу случаи, одбраната спори

само една или две работи. Нагласете каде вие и одбраната се согласувате и не се согласувате и насочете ја вашата енергија кон обидот да го убедите судот да го прифати вашето објаснување.

Адресирајте ги слабостите во вашиот случај. Не правете грешка, мислејќи дека можете да ги игнорирате тешките докази, надевајќи се дека судот нема да ги забележи. Уверете се дека сте ги спомнале своите слабости пред вашиот противник да го стори тоа и во текот на завршниот збор, потрудете се, на најдобар можен начин, да ги неутрализираат фактите што не ви одат во прилог.

Предвидете ја и нападнете ја теоријата за случајот на одбраната. Иако вашата примарна цел, е да го убедите судот во вашата теорија за случајот, откако ќе ги аргументирате вашите позитивни страни и елементи, мора да го нападнете вашиот противник и неговата теорија за случајот, присилувајќи го да ги аргументира неговите слабости.

Не ги читајте завршните зборови. Дали ќе остварите вистинска врска со публиката зависи од тоа дали го читате вашиот завршен збор или не. Доколку текстот го читате, тогаш е невозможно да остварите контакт со очите со судиите. Воспоставувањето контакт со очите е важно, бидејќи тоа ги одржува интересот и вклученоста на судиите. Мора да се уверите дека во текот на завршните зборови гледате директно во судиите, а особено кога ги потенцирате најважните точки. Значи, наместо да го читате својот завршен збор, подгответе потсетник со белешки. Истите треба да бидат лесни за читање, за што помалку време да трошите гледајќи во нив.

Извори:

[Elliot Wilcox, *Правила на повторување*](#)

[T. Walthall, *Завршница: Чекор по чекор – Упатство за испорака на идеалната завршна поента*](#)

[CALS на Lewis и Clark, *Прирачник за завршни зборови*](#)

Истражители во својство на сведоци: Директно испитување

Успешното кривично гонење на еден случај несомнено зависи од способноста на надлежниот обвинител, но, обвинителите не можат самостојно да ги добиваат случаите. Основната улога на обвинителот е да го оркестрира изведувањето на доказите, а токму квалитетот на доказите е она во зависност од што случаите се добиваат или се губат. Квалитетот на доказите зависи пред сè од спроведената истрага од страна на полицискиот службеник и од начинот на кој тој истите ќе ги презентира за време на неговото директно испитување. Работата на еден службеник за спроведување на законите не завршува со завршувањето на истрагата. Како еден од клучните сведоци пред судот, службениците за спроведување на законите продолжуваат да играат пресудна улога дури и кога случајот ќе дојде во судница: „Ако во текот на сведочењето, истражителот не обезбеди силна поддршка за теоријата на случајот на обвинителството, тогаш обвинителот може навистина да стори многу малку, со цел, да обезбеди осудителна пресуда. „Главното средство што обвинителството го користи за изведување на доказите против обвинетиот пред судот, е директното испитување. Преку директното испитување, обвинителството извлекува нечие сведочење, кое обезбедува или поддржува некои други директни и посредни докази. Во ова издание, Ви даваме одредени совети за професионална презентација на сведочењата на истражителите и доказите за време на директно испитување.

Професионален изглед. Сведочењето е сериозна работа, па затоа облечете се соодветно за таа пригода. Носењето соодветна, конзервативна облека е важно, за професионалниот изглед на полицискиот службеникот што сведочи. Никогаш не носете оружје во судница и немојте да носите облека, која може да изгледа претерано апсолутистички.

Начин на зборување. Кога му се обраќате на судот, зборувајте јасно, насочено и гласно. Воспоставете контакт со очите со судните. Размислете пред да одговарате. Зборувајте полека и не брзајте со вашето сведочење. Дајте им можност на судните да го вишијат и разберат вашето сведочење.

Став и пристап. Кредибилитетот на секој полициски службеник се потврдува преку неговиот став и однесување прикажани во судница и преку начинот на кој го испорачува своето сведоштво. Затоа, бидете постојано љубезни. Останете смирени и професионални, дури и кога чувствувате дека лицето што ви се обраќа е неправедно. Потрудете се да изгледате самоуверено, но, не и арогантно. Немојте да оставате впечаток на човек што е неправеден или пристрасен - ако постојат факти што му одат во прилог на обвинетиот, изнесете ги без двоумење, бидејќи тоа само ќе ве направи поверодостојни. Не ги прекинувајте

судните, обвинителот или бранителите додека зборуваат. Ако некој од нив ве прекине вас додека сведочите, престанете да зборувате и почекајте додека не се реши прашањето што го предизвикало прекиноот. Престанете со сведочењето кога ќе биде вложен некаков приговор и почекајте ја одлуката на судот, пред да продолжите со сведочењето.

Подготовка. Секогаш запомнете дека „резултатите во судница ќе бидат онолку добри, колку што била добра самата подготовка“ и потрудете се најдобро што можете, темелно да се подготвите за вашето сведочење. За најсоодветно да се подготвите за суд, соберете го целниот достапен материјал што содржи информации за вашиот случај и проверете дали сте запознаени со сето она што се наоѓа во нив. Исто така, сретнете се со надлежниот обвинител пред судењето, за да дознаете која е теоријата на случајот на обвинителството, како обвинителот планира да ја спроведе и каква е вашата улога во севкупната презентација на истата. Исто така, важно е да сте запознаени и со теоријата на одбраната, за да разберете на кој начин адвокатот на одбраната планира да го оспори вашето сведочење и евентуално да ве нападне во текот на вкрстеното испитување и кои точки тој ќе се обиде да ги изведе и докаже преку вашето сведоштво. Поразговарајте за фактите и доказите со обвинителот, за да бидете сигурни дека имате исто разбирање за фактичката состојба и уверете се дека сите евентуални недоразбирања и недоследности се расчистени судењето.

Одговарање прашања при директното испитување.

Слушајте го прашањето - колку и да звучи просто, важно е да се концентрирате на слушање на прашањето и никогаш да не одговарате на прашање што не сте го чуле. Паузирајте пред да одговорите - пред да одговорите на кое било прашање, направете една куса пауза за момент, за да можете да си ги соберете мислите пред да дадете одговор. Одговарајте според свое темпо и ритам - дозволете си онолку време колку што ви треба, за да дадете целосен одговор на прашањето, меѓутоа, немојте непотребно да ги одолговлекувате вашите одговори на прашањата. Одговарајте само на поставени прашања и не вклучувајте било какви неочекувани информации во вашите одговори - ако обвинителот сака да образложите, тој ќе ве замоли да го проширите вашиот одговор. Користете обичен и разбирлив јазик - кога морате да употребите технички јазик, објаснете ги употребените технички изрази. Поправете ја секоја грешка во сведочењето, веднаш штом сфатите дека е направена.

Знајте кога не треба да одговарате. Никогаш не одговарајте на прашање што не го разбирате - кажете дека не го разбирате прашањето и побарајте да се повтори или да се постави со поинакви зборови. Исто така, не се обидувајте да ги предвидите или погодите одговорите - ако не го знаете одговорот, кажете го тоа отворено. Или, ако не сте сигурни во одговорот, едноставно кажете дека не сте сигурни.

Извор: D. Lewis, *Полицискиот службеник во судница: Како да се избегнат стапиците на вкрстеното испитување, преку соодветна подготовка и презентација на извештаите од истрагата, Сведочење пред суд и изведување докази* (2001)

Истражители во својство на сведоци: Вкрстено испитување, Дел I

Вкрстеното испитување е главната алатка и честопати единственото средство што го имаат на располагање адвокатите на одбраната, за да ги оспорат исказите на сведоците на обвинителството и да извлечат информации што ќе бидат или штетни за обвинителството или корисни за обвинетиот. Адвокатите на одбраната максимално ќе се потрудат да го искористат вкрстеното испитување за да го дискредитираат сведочењето на истражителот, така што неговата истрага да изгледа нецелосна или несовесна, но, ќе се потрудат и да го прикажат истражителот како некој што е неефикасен, несоодветен или недоверлив. Во ова издание ви презентираме некои од општите тактики што ги користат адвокатите на одбрана, за да ги нападнаат истражителите во текот на вкрстеното испитување и ви нудиме неколку совети како најдобро да одговорите на нив. Оваа тема ќе продолжиме да ја истражуваме и во следниот број.

1. Заплашување. Адвокатите на одбраната користат различни стратегии во обидот да ги заплашат сведоците. Менувањето на тоналитетот на гласот и испитувањето со голема брзина се само две од овие стратегии.

Тоналитет на глас. Адвокатот на одбраната ќе го менува тоналитетот на гласот за време на вкрстеното испитување, за да влијае врз присебноста и одговорите на истражителот. Тој ќе користи здодевен тон на гласот, за да му испрати порака на судот дека сведочењето на истражителот не е вистинито или не е важно. Ако зборува со мек или испитувачки тон на гласот, тој можеби се обидува кај истражителот да предизвика лажно чувство на сигурност, со цел, да изнуди одговор од него што ќе оди во прилог на одбраната. Адвокатите на одбраната зборуваат со силен и заканувачки тон на гласот, обично кога сведочењето на истражителот предизвикало сериозна штета за нивниот случај и кога сакаат истражителот да стане борбен или да се повлече во одбрана. Во секој случај, адвокатот не може ефективно да го подигне тонот на својот глас и да го задржи подигнат, доколку во тоа не му помогне самиот истражител. Затоа, погрижете се внимателно да го слушнете прашањето, а не начинот на кој истото е поставено и одговарајте на мирен и професионален начин – така, адвокатот на одбраната ќе биде оној што ќе личи дека е во паника, а не вие.

Темпо на прашањата. Адвокатот на одбраната може да користи брз ритам на поставување прашања во обид да го збунат истражителот, не давајќи му шанса да размислува и да одговара во свој ритам. Не дозволувајте да бидете водени од темпото на адвокатот. Размислете колку долго сакате за поставеното прашање и дајте целосен одговор.

2. Поставување неколку прашања одеднаш или комплицирани прашања. Адвокатите на одбрана понекогаш намерно поставуваат сложени или комплицирани прашања, за да ги збунат истражителите. Кога адвокатот ќе постави сложено прашање (односно, една изјава што содржи две или повеќе прашања), можете да забележите дека тој всушност поставил две прашања и потоа да одговорите на двете прашања, едно по друго, под услов тоа да се прилично едноставни прашања. Меѓутоа, ако прашањата се сложени или бараат долги одговори, едноставно прашајте го адвокатот на кое прашање би сакал прво да одговорите, наместо да се обидувате да одговорите на двете одеднаш.

3. Наведувачки прашања. Адвокатот на одбрана речиси секогаш ќе поставува наведувачки прашања во текот на вкрстеното испитување. Водечките прашања се поставени на таков начин, што истите бараат да бидат одговорени само со „да“ или „не“, со што истражителот се спречува да ги прошири своите одговори во наратив што може да биде штетен за случајот на одбраната. Ако сметате дека на прашањето не може да се одговори со едноставно „да“ или „не“, затоа што таквиот одговор би можел да води во погрешна насока, тогаш прво треба да одговорите на прашањето, а потоа да понудите и соодветно образложение. Ако адвокатот на одбраната ве прекине пред да завршите со одговарање, ако ништо друго, тогаш барем сте го предупредите обвинителот да се наврати на истото прашање подоцна во текот на дополнителното директно испитување и да ви даде шанса за понатамошно објаснување на дадениот одговор.

4. Прашања што содржат полувистини. Адвокатот на одбраната може да поставува водечки прашања што содржат информации што се делумно вистинити. Пазете се од вакви прашања. Можеби ќе изгледаат веродостојно и ќе сакате да дадете едноставен одговор со „да“ или „не“, дури и кога тоа не е 100% точно. Значи, ако некое прашање не е сосема точно или прецизно, посочете го тоа и дајте го потребното соодветно објаснување.

5. Наведување на истражителот во лажно чувство на сигурност. Друга тактика што вообичаено ја користат адвокатите на одбраната, е да предизвикаат истражителот да се чувствува опуштено и сигурно во себе. Кога истражителот ќе го спушти гардот, лесно може да стане невнимателен во одговорите и тогаш постојат поголеми шанси, истражителот да се “фати” во стапицата поставена од бранителот. Постојат два пристапи што адвокатот на одбрана може да ги искористи за да го наведе истражителот во лажно чувство на сигурност:

Глумејќи незнаење. Бранителот може да постави прашање на таков начин, што ќе остави впечаток дека тој не знае многу за конкретната тема или дека не поседува голема стручност за областа за која сведочи истражителот. Ова е трик, кој има за цел да предизвика чувство на сигурност кај истражителот, така што подоцна, адвокатот на одбраната да може да го нападне, откако сведокот ќе ја изгуби концентрацијата и ќе почне да се опушта.

Прикажувајќи праведност и учтивост. Кога адвокатот на одбраната се обидува да биде невообичаено праведен или љубезен, тој всушност можеби се обидува да го наведе истражителот да верува дека нема да има напад или конфронтација. Штом истражителот го спушти својот гард, постојат поголеми шанси тој да направи некоја сериозна грешка. Пазете се од овие тактики и бидете постојано внимателни и немојте никогаш да го спуштате гардот, односно да се опуштате!

Извор: Д. Луис (D. Lewis), *Полициски службеник во судница: Како да ги избегнете стапиците на вкрстеното испитување преку соодветна подготовка и презентација на извештаите од истрагата, Сведочења и изведување докази пред судот* (2001)

Практичен совет

Истражители во својство на сведоци: Вкрстено испитување, Дел II

Во ова издание, продолжуваме со разгледувањето на вообичаените тактики што адвокатите на одбраната ги користат за да ги нападат истражителите за време на вкрстеното испитување, како и на најдобрите стратегии за ефикасно справување со нив.

1. Погрешно прикажување на исказот даден при директното испитување. Честопати, адвокатот на одбраната заедно со сведокот го разгледува дадениот исказ при директното испитување. Притоа, адвокатите, при повторувањето на кажаното, знаат незабележително да променат збор или два, со што, всушност, го менуваат значењето на целата изјава. Потоа, ќе побараат од истражителот да ја потврди изменетата изјава, односно, наводното претходно сведочење при директното испитување. За да го избегнете ова, внимателно слушајте ги прашањата пред да одговарате и, колку и да изгледа невина грешката, ако адвокатот на одбраната погрешно го цитира вашиот претходен исказ даден при директното испитување, посочете го тоа. Потоа, адвокатот на одбраната можеби ќе се обиде да ја преформулира неговата верзија на вашиот исказ и повторно ќе ве замоли да ја потврдите. И тогаш не правете го тоа, доколку цитираното не одговара на

вапата претходно дадена изјава при директното испитување.

2. Персонафикација на обвинетиот. Адвокатот на одбраната ќе ја искористи секоја можност да го наслика обвинетиот како пријатна личност и покрај доказите за неговата вина, а се разбира, уште подобро би било, доколку таквите убави и љубезни зборови за обвинетиот дојдат токму од службеното лице што ја водело истрагата. За да го постигне тоа, адвокатот на одбраната може да му се обраќа на обвинетиот со неговото лично име, со надеж дека ќе ве натера и вас да го сторите истото; или пак може да му се обрати на обвинетиот со мили и пријатни зборови или да каже работи за него што го прават да изгледа добро, а потоа да побара потврда од вас за неговите изјави дадени во однос на обвинетиот. Бидете свесни за оваа тактика и не дозволувајте да ве претворат во “сведок за добриот лик и карактер на обвинетиот.”

3. Контрадикторност во сведочењето на истражителот. Секогаш кога едно лице раскажува една иста приказна неколку пати, ќе има некои недоследности, без разлика колку внимателно е раскажана приказната. Истражителите можат да очекуваат од адвокатите на одбрана да ги потенцираат противречностите во дадената изјава, со цел, да наштетат на нивниот кредибилитет. При раскажувањето на настаните од минатото, обидете се да се сетите најдобро што можете, а кога ќе се соочите со некоја недоследност, објаснете го истото ако можете. Ако не можете, едноставно кажете му на адвокатот на одбраната дека вашето сегашно сведочење е најдоброто сеќавање што го имате за настаните. Доколку ви ги дадат на увид вашите претходно дадени изјави и тие не се во согласност со

вашето тековно сведочење пред судот и доколку сметате дека всушност, вашата претходна изјава била точна, тогаш признајте ја грешката и потврдете ја претходно дадената изјава на записник.

4. Прашања вон областа на стручни познавања на истражителот. За време на вкрстеното испрашување, на истражителот понекогаш може да му бидат поставени прашања што се поврзани со полицијата, но, кои не се дел од неговата стручна област на знаење и експертиза. Адвокатите на одбраната често ги поставуваат овие прашања, со цел, да ги принудат полициските службеници кои сведочат, да признаат дека немаат соодветни познавања или експертиза за одредени работи или да се обидат да одговорат на прашања, за кои тие не се квалификувани да даваат одговори, надевајќи се дека во двата случаи, нивниот одговор ќе предизвика тие да изгледаат неспособни. Не паѓајте во оваа стапница. Ако ви биде поставено такво прашање, без двоумење кажете дека тој конкретен дел или тема од работата на органите за прогон не е во вашата област на експертиза или дека не сте учествувале во таа конкретна фаза од истрагата. Не се извинувајте и не давајте изговори за вашиот евентуален недостаток на знаење или експертиза за конкретното прашање.

5. Прашања за градење теорија. Адвокатот на одбраната може да го подели вкрстеното испрашување на посебни сегменти, при што секој сегмент има своја цел: „Прашањата во секој од сегментите ќе бидат насочени кон остварување на таа цел и секое од нив ќе има за цел, да добие одговор по еден точно дефиниран редослед, за кој адвокатот на одбраната се надева дека на крајот ќе заврши со остварување на неговата цел.“ Притоа, адвокатот на одбраната ќе се обиде да комбинира уште неколку други тактики, кои веќе ги споменаваме. Со цел, сведочењето на истражителот да се изгради на начин, кој најдобро одговара на случајот на одбраната, адвокатот обично започнува со најневините прашања. Овие прашања ќе бидат поставени на што е можно помалку сомнителен и деликатен начин. Потоа, адвокатот на одбраната ќе започне да го насочува вниманието на истражителот кон фактите за кои тој сака да сведочи службеното лице и ќе се обиде „со итрина“ да ги добие првите неколку одговори, мешајќи ги овие прашања со други невини прашања, за да остави впечаток дека не се обидува да дознае ништо, што би било штетно за случајот на обвинителството. Ако истражителот се фати во оваа стапница, тој ќе заврши во ситуација во која секој нов даден одговор ќе го зајакнува претходниот, сè додека не биде ставен во позиција, каде секој пат кога ќе се обиде да го смени своето тврдење, ќе открие дека тоа е невозможно, затоа што е веќе длабоко врзан за неговиот претходно даден одговор.

6. Општи, далекосежни прашања. Адвокатот на одбраната ќе поставува општи, далекосежни прашања од три причини: 1) тој нема конкретни информации за фактите околу предметот на испитувањето; 2) тој се обидува да лови во матно што би рекле, со надеж дека ќе слушне некоја информација за која не бил свесен сè додека сведокот не го дал одговорот и 3) сака да ја стекне посветеноста на сведокот и истовремено, да го доведе

сведокот во заблуда во однос на значењето на прашањето, така што подоцна во текот на испитувањето, ќе може да го искористи одговорот на тоа прашање, како средство за напад врз дадениот одговор на некое друго прашање. Бидете свесни за овие тактики и секогаш размислете за прашањето пред да го одговорите.

Извор: Д. Луис, *Полициски службеник во судница: Како да се избегне стапницата на вкрстеното испитување преку соодветна подготовка и презентација на извештаите од истрагата, Сведочења и изведување докази пред судот* (2001)

Практичен совет

Истражители во својство на сведоци: Вкрстено испитување, Дел III

Во ова издание ја комплетираме серијата практични совети за вкрстено испитување со некои општи совети за „она што се препорачува и она што не треба да се прави“ во однос на однесувањето на истражителот во својство на сведок.

1. Слушајте го внимателно секое прашање. Ако не го слушнете прашањето, побарајте од адвокатот на одбраната да го повтори. Ако не сте го разбрале прашањето, побарајте појаснување. И, ако не го знаете одговорот на прашањето, кажете го тоа.
2. Подгответе се за судењето - запознајте се со елементите на кривичното дело за кое сведочите и обидете се да ги предвидите и разберете теориите за случајот на јавното обвинителство и одбраната.
3. Со вашето однесување и дадените одговори обидете се секогаш да оставите впечаток на самодоверба, меѓутоа, внимавајте да не изгледате арогантно. Бидете искрени, скромни и природни.
4. Во вашата комуникација со судот, јавниот обвинител и адвокатите на одбраната бидете учтиви, но никогаш неформални.
5. Зборувајте јасно и гласно.
6. Бидете концизни и директни во одговорите. Немојте сами да нудите дополнителни информации за кои не сте прашани.
7. Немојте никогаш да шпекулирате или да претпоставувате и не давајте мислења за кои не сте квалификувани да ги дадете.
8. Пред да одговорите на секое прашање, одвојте доволно време за да размислите и да го организирате вашиот одговор. Не му дозволувајте на бранителот да влијае врз вашето темпо и должината на вашите одговори.

9. Бидете правични и точни, но и цврсти при укажувањето на фактите.

10. Секогаш вршете корекции на евентуалната злоупотреба на било кој збор или фраза поврзана со вашата истрага или какво било погрешно толкување на вашите изјави од страна на адвокатот на одбраната. Не им дозволувајте на бранителите да ставаат зборови во вашата уста, односно да тврдат дека сте кажале нешто ако не е така, меѓутоа, исто така, не влегувајте во расправи со бранителите во однос на евентуалното значење или толкување на одредени факти или на вашето сведочење.

11. Бидете постојано спремни и внимавајте на она што се случува во судницата и не дозволувајте да бидете заведени во чувство на сигурност.

12. Задржете ја контролата врз вашите емоции и не дозволувајте да бидете обземени од нервоза. Немојте да

дозволите да изгледате потресено доколку нешто тргне наопаку.

13. Не му се обраќајте и не зборувајте за обвинетиот употребувајќи го неговото лично име. Зборувајте за него користејќи го неговото презиме и соодветната титула или едноставно обраќајте му се или зборувајте за него користејќи го зборот “обвинет”.

14. Немојте да се однесувате непријателски кон обвинетиот или адвокатот на одбраната.

Извор: Д. Луис, *Полициски службеник во судница: Како да се избегне стапницата на вкрстеното испитување преку соодветна подготовка и презентација на извештаите од истрагата, Сведочења и изведување докази пред судот* (2001)

Практичен совет

Социјалните медиуми како истражни алатки во кривичните истраги

Во ова издание зборуваме за вредноста на доказите од социјалните мрежи и важноста на користењето на социјалните медиуми како истражна алатка во рутинското работење на истражителите.

Социјалните медиуми имаат важна улога во пакетот алатки што им се достапни на органите за спроведување на законот во рутинските кривични истраги, особено кога станува збор за идеолошки мотивирани злосторства и сторители, кои вршат терористички дела и екстремистичко насилство. Истражителите за борба против тероризмот можат да ги користат социјалните медиуми и во истрагите што се спроведуваат во врска со одредени терористички настани, но, исто така и за проактивна идентификација на лица, за кои се чини дека се близу до извршување насилни акти, со надеж дека евентуалниот напад ќе биде спречен. Токму од тие причини, може да се каже дека социјалните медиуми се проактивна и реактивна истражна алатка, која органите на прогон можат да ја користат низ различните фази на криминална активност, односно за спречување криминал, меѓутоа и за водење на кривични истраги.

Социјалните медиуми можат да се користат проактивно, за потребите на идентификација на криминалното однесување и потенцијалните сторители, како и за спречување на извршувањето кривични дела. Сторителите понекогаш ги објавуваат своите криминални намери преку сметките и профилите на социјалните мрежи, со објавување закани или потенцијални планови и доколку органите на прогонот бидат запознаени со ваквите објави навремено, тие би имале шанса и можност да интервенираат и да спречат кривично дело пред истото да се случи.

Социјалните медиуми, исто така, можат да се користат како истражна алатка откако се случил кривично правниот настан и откако започнала истрагата од страна на агенциите за спроведување на законот. Објавените информации преку

сметките на социјалните мрежи, може да се користат како потврда за алиби; како потврда за присуството на криминална намера (*mens rea*); за да се обезбедат докази за предумисла; да се воспостави врска помеѓу сторителите и нивните социјални сметки и профили со сторените кривични дела; да се идентификува мотивот; да се идентификуваат можните сведоци и да се потврди или оспори вистинитоста на нивното сведочење во текот на судскиот процес. Во истрагите за тероризам, „сметките на терористите на социјалните мрежи можат да обезбедат информации во однос на контекстот на нивното злосторство, покажувањето интерес или страсна поддршка за одредени екстремистички идеологии, движења и организации“. Дополнително, тоа може да им помогне на истражителите да разберат на која начин бил радикализиран сторителот или со кого комуницирал преку социјалните мрежи; да го докажат мотивот за сторување на делото; како и да ги идентификуваат другите сторители, кои помагале во извршувањето на кривичното дело или би можеле да бидат дел од други идни кривични дела.

Преку социјалните медиуми, со малку напор, истражителите од органите за прогон можат да дојдат до некои релевантни информации. Социјалните медиуми најчесто се користат за:

1. Идентификување лица од интерес. Една од главните задачи на секој истражител, е идентификацијата на лицата од интерес и другите соработници поврзани со нив. Преку сметките и профилите на јавните социјални медиуми, во денешно време, само со едно кликување, лесно може да се идентификуваат и анализираат виртуелните пријателства и познанства на социјалните мрежи и воспоставените односи меѓу луѓето на и преку нив, особено доколку притоа се користат различните достапни специјализирани софтвери за вршење анализа на социјалните мрежи. Исто така, истражителите можат да ги користат и другите онлајн можности за собирање информации, како што се на пример виртуелните простории за разговор, за да ги идентификуваат лицата од интерес, од кои може да се извлечат корисни разузнавачки информации.

2. Идентификување на локацијата на криминалната активност. Некои услуги на социјалните мрежи обезбедуваат географски и временски податоци, за тоа каде се наоѓал корисникот во моментот на објавување на содржината. Дополнително, фотографиите што се поставуваат на профилите можат да содржат географски координати, доколку истите се направени со мобилни телефони или дигитални фотоапарати со можност за географско означување. Овој тип информации можат да се искористат за идентификација на локацијата на криминалната активност; да се потврди присуството на осомничениот на местото на злосторството или да се потврди алибито на одредено лице.

3. Собирање фотографии, видеа или изјави за дополнително потврдување на доказите. Ажурирањата на статусот, објавите, како и фотографиите и видеата што ги поставиле корисниците, исто така, може да се покажат како вредни докази. Преку фотографиите или видеата објавени на страниците на социјалните мрежи може да се потврди присуството на осомниченото лице на местото на настанот во критичното време; може да се воспостави врска помеѓу осомничените и жртвите или пак да се докаже постоењето на одредени факти. Покрај тоа, објавите на социјалните мрежи, понекогаш можат да се искористат за да се докаже менталната состојба и начинот на размислување на одреден криминалец.

4. Идентификување криминални активности. Социјалните медиуми редовно се користат за идентификување и кривично гонење на криминалните активности што се присутни или прикажани на одредени страници како што се Фејсбук, Твитер и Јутјуб. Всушност, не е невообичаено криминалците да објавуваат инкриминирачки фотографии и видеа од криминални активности на страниците на социјалните мрежи како што се Фејсбук и Јутјуб. И покрај тоа што во многу случаи видеата и сликите може да се поставуваат со одреден степен на анонимност, важно е да се има предвид дека ваквото анонимно објавено видео или слика, може да се смета како доволна законска основа за добивање налог за претрес или наредба за доставување дополнителни информации во врска со сметката, односно профилот, преку кој се направени спорните објави.

Тоа значи дека онлајн присуството и активноста можат да остават голема трага и мноштво корисни информации за себе и токму од тие причини, истрагите на социјалните мрежи треба да бидат дел од секоја рутинска истражна постапка на било кој истражител од агенциите за спроведување на законот.

Извори: С.К. Рајс и В.С. Паркин (S.K. Rice and W.S. Parkin), *Социјалните медиуми и истрагите на органите за прогон*, Онлајн ревија за научни истражувања на Oxford Handbooks (2016)

Џ. Бранти и К. Хеленек (J. Bruntly and K. Heleneck), *Медиумски истраги за спроведување на законите*, издавачка куќа Anderson Publishing, (2013)

Практичен совет

Примена на истражни техники во истрагите за тероризам: Интервју

И покрај тоа што истражните техники што се користат во истрагите за тероризам, се во суштина исти со оние што истражителите ги користат во секојдневните кривични случаи, нивната примена е често различна. Терористите генерално стравуваат од органите за спроведување на законот и тие се подготвени да сторат се што е во нивна моќ, за да не бидат фатени. Терористите, за да не бидат откриени од органите за прогон, за разлика од обичните криминалци, ставаат голем акцент врз безбедноста и на тој начин ја отежнуваат работата на полициските истражителите за следење на нивните активности и следствено, за нивно апсење и кривично гонење. Многу од нив се запознаени со истражните методи и стратегии во употреба, што честопати ја ограничува употребата на одредени истражни техники во истрагите за тероризам.

Сепак, фактот што многу терористи се свесни за истражните техники на органите за спроведување на законот, не значи дека овие методи за развој на информации не можат да се користат - тоа само едноставно значи дека мора да се биде повнимателен во текот на истрагата: „Во текот на целата истрага, мора да се посвети големо внимание на деталите. Негрижата и грешките мора да се избегнат. Од исклучителна важност е да се врши правилно и навремено документирање на резултатите од секоја применета истражна техника. Мора целосно да се следат и правилата и процедурите за употребата на овие техники. Истражните техники мора да се користат внимателно“.

Во ова издание ви нудиме совети, за начинот на кој, во истрагите за тероризам може ефикасно да се искористи „мајката на сите истражни техники“, односно интервјуто.

Подгответе се. Иако постојат ситуации кога истражителот има малку или воопшто нема време да се подготви за интервјуто, интервјутата што се однапред закажани, можат и треба внимателно да се организираат и планираат. Ова не значи само да имате висококвалитетни прашања што ќе му ги поставите на субјектот или пак да имате добри информации за активностите на осомничениот и неговата група: „Всушност, највредниот аспект на подготовката, е одредувањето на најдоброто време за контакт со лицето и знаењето на кој начин да се скрши мразот во однос на започнувањето разговор со него“.

Спроведете го интервјуто внимателно и детално. Многу терористи одбиваат да соработуваат со органите на прогонот и да разговараат за било што. Затоа, за оние

што ќе се согласат на интервју, истражителите треба да бидат свесни дека тоа е можеби единственото интервју што некогаш ќе го имаат со тоа лице. Од таа причина, од суштинско значење е истражителите внимателно да ги истражат и анализираат добиените информации и податоци во текот на интервјутото и да ги вложат неопходните напори за идентификација на доказите, сведоците и другите елементи што ќе можат да се користат за да се потврдат изјавите на субјектот, доколку тој подоцна реши да го промени својот исказ или пак одбие да сведочи. Секој истражител што спроведува интервју треба да ги адресира и да се обиде да добие одговори на следниве клучни прашања: Кој?, Што?, Кога?, Каде?, Зошто? и Како?.

Обидете се да ги разберете главните концепти на убедувањата на субјектот. За подобро разбирање на размислувањата и изјавите на субјектот, истражителите треба да имаат барем некои основни знаења и информации за политичката филозофија или религиозните погледи и ставови на лицето што планираат да го интервјуираат. Секое службено лице кое одговара со целосно незнаење во однос на реториката на осомничениот, веројатно нема да успее во напорите да спроведе квалитетен разговор со таа личност. Сепак, подеднакво препорачливо е истражувачот да не остава впечаток на „експерт“ во однос на политичката филозофија или верските убедувања на лицето што го интервјуира. Истражителот ќе има поголема шанса да го вклучи субјектот во разговор и дискусија, доколку покаже дека е свесен и запознаен со концептите што се од клучна важност за убедувањата на субјектот.

Избегнувајте вклучување во политички или идеолошки дебати со лицата што ги интервјуирате. Како што веќе беше спомнато, важно е истражителите да ги разберат политичките или верските погледи и ставови на лицето што планираат да го интервјуираат, а за време на интервјутото, тие не треба да се воздржуваат од евентуална дискусија за одредени аспекти на убедувањата на субјектот, бидејќи некои од изјавите дадени од испитаниците во врска со нивните убедувања, би можеле да се искористат како докази против нив на суд. Во секој случај, таквата дискусија не треба да се претвори во дебата.

Никогаш не покажувајте согласност и поддршка за какви било незаконски активности што ги спомнува терорист за време на интервјуто. И покрај тоа што понекогаш е важно да се покаже одредена емпатија кон убедувањата на лицето за да се продолжи со интервјуто, за истражителот би било погрешно да претпостави дека може да ја добие довербата на субјектот, тврдејќи дека ги поддржува терористичките активности извршени од страна на субјектот и неговата група. Исто така, ваквите

изјави подоцна можат да бидат негативни и штетни за самиот истражител, доколку биде повикан да се појави и да даде исказ пред судот во својство на сведок.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, Издавачка куќа Андерсон (2008).

Практичен совет

Техники за истраги за тероризам: Проверки на евиденција

Еден од најлесно достапните и највредните ресурси што му се достапни на секој истражител се проверките на различните евиденции и записи. Проверките на евиденции ги вклучуваат државните записи, како што се кривичната или даночната евиденција за граѓаните. Тука се вклучени и записите и евиденцијата што ја водат приватни компании, како што се на пример телефонски записи и имотната евиденција. Имајќи предвид дека проверките на евиденцијата скоро секогаш можат да се вршат без знаење на субјектот, тие се особено важни во истрагите за тероризам, кога органите на прогонот мораат да внимаваат да не го предупредат субјектот дека е предмет на истрага. Прегледувајќи ги сите субјекти што можат да обезбедат информации во врска со предметот на истрагата, многу често, истражителот може да состави сеопфатен профил за осомниченото лице, без воопшто да ја напушти канцеларијата. Како и да е, многу истражувачи не успеваат да го искористат целосниот потенцијал на оваа истражна техника.

Во ова издание на нашиот билтен Ви нудиме совети за вршење ефективни проверки на евиденциите и записите.

Извршете проверки во службената евиденција на вашата агенција. Првиот чекор во секоја истрага треба да биде пребарување на имињата на осомничените лица во службената евиденција на агенцијата од каде потекнува истражителот. Преку податоците на располагање во агенцијата, истражителот ќе може да утврди дали осомничениот веќе е предмет на истрага од страна на друг припадник на неговиот оддел или негови колеги во други оддели од истата агенција или пак дали осомничениот бил истражуван во минатото. Познавањето на минатата историја на осомничениот со агенцијата може да заштеди многу време, помагајќи му на истражителот да избегне дуплирање на работата што веќе ја завршиле други колеги. Истражителот, исто така, во евиденцијата на неговата агенција треба да изврши проверка и за имињата на роднините и блиските соработници на осомничениот, бидејќи информациите за овие лица можат да значат не само подобро запознавање со осомничениот, туку и запознавање со потенцијални информатори кои би можеле да помогнат во текот на истрагата.

Пребарајте ја евиденцијата на другите агенции за спроведување на законите. Проверките на евиденцијата не треба да бидат ограничени само на сопствената агенција на истражителот: „Секој мудар истражител ќе го провери името на ново осомниченото лице во сите локални агенции за спроведување на законот во неговата географска област, за да утврди дали и со какви информации располагаат тие, во врска со конкретниот настан или осомничен“. Во повеќето случаи може да се прават пребарувања на записите во други агенции за спроведување на законот, без страв од евентуално загрозување на истрагата. Треба да се биде претпазлив доколку осомничениот е полициско службено лице или доколку меѓу службените лица од агенцијата во која се вршат проверките, има припадници што на одреден начин се поврзани со криминалната активност што е предмет на истрагата. Истражителите, исто така, треба да запомнат да ги користат и постојните работни групи, за да ги забрзаат проверките на евиденцијата, бидејќи агенциите што членуваат во ваквите работни групи вообичаено можат многу потемелно и побрзо да извршат проверки во сопствените записи на нивната агенција, отколку што е тоа случај со другите надворешни агенции.

Извршете проверки во евиденцијата на други агенции / јавни комунални претпријатија / компании. Секоја агенција што има било каква допирна точка со осомничениот, би требало да поседува некаква евиденција и податоци за тоа лице: „Овие записи можат да дадат различни интересни факти што можат да бидат корисни во истрагата. Честопати, ваквите информации се од мала вредност, но, кога ќе се комбинираат со другите информации собрани за личноста, тие можат да станат мошне значајни“. Постојат најразлични евиденции што ги водат другите агенции, а во кои можат да се пронајдат корисни информации за осомничените лица, како на пример службените евиденции и податоци за данокот на имот, професионални и други видови лиценци, разни видови дозволи, возачки дозволи и регистрација на возила, имотна сопственост, социјална помош и основни матични податоци (извод за раѓање, посмртници, склучени бракови или разводи и слично).

Јавните комунални претпријатија, исто така, поседуваат одредени лични информации за нивните клиенти и нивниот имот, вклучително и информации за начинот на кој нивните клиенти плаќаат за добиените услуги.

Иако банките не сакаат да споделуваат информации за своите клиенти без соодветен судски налог, вреди да се обидете да ги добиете банкарските податоци, бидејќи тие можат да откријат многу нешта, а во многу случаи,

можат и директно да се користат како доказ за докажување на стореното незаконско дело.

Телефонските записи на субјектот честопати се корисни за истражителите: „Понекогаш, од таквите записи може да се развијат одлични докази, со оглед на фактот дека некои луѓе имаат тенденција многу да не внимаваат при употребата на нивните телефони. Дури и некој многу софистициран терорист може некогаш да згреша и да направи непромислен телефонски повик...“.

Друг извор на корисни информации е евиденцијата за вработувањата. Некои работодавачи бараат од потенцијалните вработени да доставуваат долги пријави што содржат секакви податоци, започнувајќи од список на претходни работодавачи, до податоци за претходни апсења, образование и семејна историја. Некои компании се подготвени ваквата евиденција веднаш да ја споделат, додека другите бараат соодветни судски наредби, особено затоа што повеќето агенции за спроведување на законот не можат да ја откријат причината поради која ги бараат информациите. Во врска со ова, мора да се биде особено внимателен кога се контактираат работодавачи во случаи на тероризам, бидејќи „ако работодавачот помисли дека работникот е можеби навистина терорист, тој може да го прекине неговиот работен однос или да го префрли на друго работно место“, што може да го предупреди лицето дека се наоѓа под истрага. Од таа причина, истражителот не треба да користи „чувствителни зборови, како што е на пример зборот “тероризам” при интервјуата со работодавачи, освен ако навистина верува дека природата на заканата што ја претставува работникот навистина бара такво известување и опис“.

Извршете проверка во судските записи. Судовите обично поседуваат многу прецизна евиденција и затоа претставуваат одлични извори на информации. Истражителите треба да извршат проверки во судската евиденција, за да дознаат дали против осомниченото лице моментално или пак во минатото се водела некоја друга судска постапка.

Извршете проверки преку Интернет. Истражителите треба да извршат пребарување за имињата на сите нови осомничени лица преку соодветен Интернет пребарувач, за да утврдат дали постојат било какви информации за нив. Ова особено треба да се направи во истрагите за тероризам, затоа што политичките или верските екстремисти многу често го користат Интернетот за промовирање и објавување на своите цели и каузи. Сепак, истражителите треба да имаат предвид дека Интернетот не е нужно сигурен и точен извор на податоци и да бидат многу претпазливи, кога информациите добиени преку Интернет ги користат како основа за добивање и извршување налози за претрес или апсење. Исто така, ако информациите добиени од Интернет резултираат во промена на насоката на истрагата или го наведат истражителот кон одредени конкретни дејствија, тогаш е важно овие информации да бидат соодветно документирани и содржани во службените списи за случајот.

Проверките на евиденцијата мораат да бидат темелни. Сеопфатните проверки на деталната евиденција се многу важни во истрагите за тероризам. Проверките на записите не треба да се ограничат и вршат само на почетокот на истрагата, а истражителите треба повремено да вршат проверки за името на осомничениот во достапните записи, особено ако истрагата трае долго време.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, Издавачка куќа Anderson (2008)

Практичен совет

Техники за водење истраги за тероризам: Следење и набљудување, Дел I

„Следење и набљудување“ подразбира визуелен надзор над осомничени лица и локации од страна на службеници за спроведување на законот, со цел, да се развијат информации што на крајот можат да доведат до кривичен прогон. Следењето и набљудувањето е вредна истражна алатка бидејќи вклучува вистински надзор на лица и локации во реално време, спроведен од персоналот за спроведување на законот, а овие лица, како професионален кадар, можат да послужат како веродостојни и сигурни сведоци во судските постапки. Сепак, надзорот од овој вид има и неколку недостатоци. Прво, тоа одзема многу време, ангажман на многу службени лица и искористување на бројни други ресурси на

надлежната агенција. Второ, не постои гаранција дека ќе даде позитивни резултати. Конечно, може да биде ризична техника за употреба, особено во истрага за тероризам, која вклучува субјекти кои ставаат голем акцент врз безбедноста и поседуваат мерки за контра надзор. Поради сите овие причини, „треба внимателно да се размисли пред да се користи оваа техника, особено во ситуации каде и другите истражувачки техники даваат вредни информации“.

Во ова издание зборуваме за различните типови следење и набљудување и разните методи за спроведување на истите. Во следниот број, ќе ви понудиме неколку совети во однос на ефективната употреба на оваа истражна техника во случаи поврзани со тероризам.

Постојат три основни вида на следење и набљудување, односно надзор - подвижен надзор, фиксен надзор и комбиниран надзор.

Најпознат вид е **подвижниот надзор**, каде службениците за спроведување на законот буквално го следат таргетираното лице каде и да оди. Иако веројатно ова е наједноставниот вид надзор што се однесува до организацијата и координацијата, овој метод е истовремено и најлесен за откривање од страна на субјектот.

Кај **фиксниот надзор** подвижен е само субјектот, додека истражителите имаат статични позиции по должина на предвидениот пат на движење на субјектот. Истражителите всушност и не го следат субјектот, туку само го набљудуваат и ги забележуваат неговите активности, додека тој минува во рамки на областа што тие ја покриваат. Главната предност на овој вид надзор, е тоа што шансите да истиот биде откриен се најмалы. Меѓутоа, фиксниот надзор е многу сложен и бара многу работна сила и поради тоа е најсоодветен за покривање на ограничени области или за кратки растојанија.

Комбинираниот надзор е мешавина на подвижниот и фиксниот надзор. Повеќето добро функционирачки тимови за следење и набљудување, во голема мерка се потпираат на оваа метода, затоа што таа ги користи силните страни на другите два надзор, истовремено намалувајќи некои од нивните недостатоци: „Комбинираната метода бара повеќе работна сила отколку подвижниот надзор поединечно; сепак, таа е поедноставна за користење од фиксниот надзор и навистина за неа се потребни многу помалку луѓе“.

Постојат различни методи за спроведување надзор што можат да се применат во рамки на овие три општи типа на следење и набљудување:

Деноноќно следење и набљудување. Оваа метода вклучува покривање на субјектот 24 часа на ден. Главната предност на оваа метода е тоа што овозможува континуирано набљудување на субјектот. Од друга страна, оваа метода бара многу време и е најмалку сигурна.

Следење и набљудување во одреден период. Концептот зад овој метод за надзор е истиот да се ограничи само на часовите кога субјектот е најактивен, односно кога според мислењето на органите на прогон, постојат најголеми шанси тој да се вклучи во некаква криминална активност. Главниот недостаток на оваа метода е фактот што постои можност, субјектот да изврши кривично дело во времето кога не е предмет на следење и набљудување.

Конкретно следење и набљудување. Во оваа метода, субјектот е надзор само во периоди кога се верува дека тој ќе се вклучи во некаква криминална активност. Се разбира, оваа метода за надзор многу зависи од расположливите разузнавачки податоци, обезбедени преку примена на други истражувачки техники.

Сегментирано следење и набљудување. Идејата зад оваа метода за надзор е да се добие целосна слика за активностите на субјектот, со минимално користење на расположливите ресурси. Сегментираното следење и набљудување вклучува надзор на субјектот во текот на секој дел од еден 24 часовен период, секој ден од неделата. Постојат неколку варијации на оваа метода. Оној што се заснова врз деновите во неделата вклучува вршење надзор, на пример, 24 часа во текот на

секој понеделник во текот на еден месец. Потоа, ако ништо не биде откриено, надзорот може да се врши во тек на некој друг ден од неделата, во текот на следните неколку месеци. Во другата варијанта на оваа метода, секој ден се дели на временски сегменти што се опфаќаат и а редовна основа. На пример, се врши следење и набљудување на субјектот помеѓу 6:00 часот наутро и 12:00 часот на пладне една цела недела. Ако не се случи ништо значајно, потоа следењето и набљудувањето се врши во временскиот период помеѓу 12:00 часот и 18:00 часот попладне, во текот на следната недела.

Покривање настани. Оваа метода е дизајнирана за покривање одредено лице или локација, а во врска со одреден настан. Оваа метода почесто се користи во истраги за тероризам, отколку во други случаи. Кога се користи во контекст на спречување тероризам, надзорот над логичните цели започнува околу датумите кога треба да се случи настанот што носи ризик од можен терористички напад. Оваа метода, исто така, може да се користи и како одговор на терористички напад и во тој случај следењето и набљудувањето на одредени лица започнува веднаш по нападот, со надеж дека кај лицата ќе биде забележано некакво сомнително однесување.

Надзор со помош на повремени проверки на лице место. Друга метода за следење и набљудување која често ја користат агенциите за спроведување на законот, е вршењето проверки на лице место. Во оваа метода, истражителот поминува покрај одредена локација, во обид да забележи какви активности се одвиваат во моментот и кои лица се присутни таму. Проверките на лице место се лесни за реализација, со минимален ризик од евентуално откривање и затоа можат да бидат од голема вредност, особено кај сложените истраги. Тие можат да се спроведуваат или на редовна основа или спорадично. Тие, исто така, можат да бидат добро испланирани или со минимална подготвеност, кога ќе се случи истражителот да се најде во близина на конкретната област. Во секој случај, од суштинско значење е да се осигурите, дека сè она што ќе биде забележано во текот на овие проверки, ќе биде и правилно документирано.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, трето издание, издаваштво Андерсон (2008)

Практичен совет

Техники за водење истраги за тероризам: Следење и набљудување Дел II

Во последниот број зборувавме за различните методи за следење и набљудување, а овој пат ви нудиме неколку практични совети за вршење надзор во текот на истрагите за тероризам.

Како што веќе беше посочено, физичкиот надзор може да претставува предизвик од поголем број аспекти, особено кога цели на следење и набљудување се лица, осомничени за тероризам. Поради оваа причина, од суштинско значење е внимателно да се разгледаат и проценат сите добри и лоши страни на оваа метода, пред да се започне со спроведување на операциите за надзор. Доколку се донесе одлука за примена на оваа истражна техника, истражителите треба да вложат напор за темелно планирање на активностите и ограничување на опфатот во најголема можна мерка, бидејќи „колку што е подолг и пообеман надзорот, толку се поголеми шансите истиот да биде откриен од страна на следените и набљудуваните лица“.

Во продолжение се прикажани некои од најдобрите практики за успешно планирање и непречено спроведување на операциите за физички надзор:

Истрага и историјат на осомничениот. Полициските службеници кои ќе го вршат надзорот, треба да бидат детално информирани за нивната цел. Треба да им се дадат фотографии од лицето што е предмет на следење и набљудување, неговите познати соработници и роднини. Исто така, важно е тие да ги разберат целите на надзорот и да се запознаени со информациите што се веќе собрани во текот на истрагата, како и со непознатите информации што тие се обидуваат да ги обезбедат токму преку вршењето надзор.

Возила. Возилата што се користат за надзор треба да бидат сигурни и добро одржувани. Истражителите треба да користат необележани возила, кои се вклопуваат во заедницата и генерално остануваат незабележани. Треба да се избегнуваат возила што привлекуваат внимание, како што се сосема нови, спортски, адаптирани, возила со силни бои и возила со забележителни општетувања на каросеријата. „Секое возило што ќе предизвика просечниот човек да го погледне и по втор пат, не треба да се користи за физички надзор“. Сепак, дури и најмалку забележливиот автомобил ќе биде откриен, ако осомничениот го гледа премногу често. За да се избегне евентуалното откривање при продолжени операции за надзор, најдобро е редовно да се менуваат возилата што се користат. Ако тоа не е можно, полициските службеници кои вршат надзор можат да го сменат изгледот на нивните автомобили, за да истите изгледаат поинаку, секој пат кога субјектот ќе ги види. Ова може лесно да се постигне со промена на возачот; отстранување или менување на раткашните на тркалата; често менување на предметите што висат закачени на ретровизорот; поставување најразлични предмети на задната полица во возилото (меѓу другото полнети играчки животни, капи, облека, отпад) или врз контролната табла (држачи за чаши, компаси, тефтери за белешки, кутии со салфетки и дозволи за паркирање); поставување и отстранување на разни реквизити во автомобилот, вклучувајќи седишта за бебиња, преклопни инвалидски

колички, кутини и чанти; поставување и отстранување на држачи за велосипеди (со или без велосипеди), покривни носачи и багажници за скии.

Персонал за надзор. Како и во случајот на возилата, важно е и полициските службеници кои вршат следење и набљудување да се вклопат со останатите на локацијата каде што се изведува надзорот. Ова е особено важно кога надзорот се спроведува пеш: „Дури и исклучително високите, ниските или евентуално хендикепираните луѓе изгледаат „просечно“ кога се во внатрешноста на едно возило. Меѓутоа, кога одат пеш, таквите луѓе најверојатно ќе бидат забележани“. Службениците кои му се познати на субјектот по видување, не треба да бидат дел од тимот за надзор над него. Се подразбира дека истражителите вклучени во операцијата, мора да бидат соодветно обучени, да имаат соодветни познавања и да бидат добро подготвени да се справат со деликатни ситуации, како на пример, потенцијална конфронтација со субјектот.

Маскирање. Истражителите, исто така, од време на време, треба да се обидат да го променат својот изглед, без оглед на тоа колку обично тие изгледаат. Наједноставниот начин да се постигне истото, е со промена на облеката. Изгледот може брзо да се измени од формален во секојдневен со извлекување или ставање на кошулата во панталоните, или со употреба на јакни, палта и реверзибилна облека. Подеднакво вредни реквизити за маскирање се шапките и очилата. Имањето неколку пара очила и очила за сонце во различни стилови и поголем број различни меки шапки што лесно се превиткуваат, е едноставен начин за службеното лице да го измени својот изглед. Друг трик што е особено корисен при вршењето надзор пеш, кога полицаецот има шанси да се сретне лице в лице со субјектот, е да се искористи некој многу забележлив реквизит (на пример, големи токи за појас, карактеристични обетки и друг накит, упадливо видливи завои...) што ќе го одвлече вниманието од личноста. Идејата е луѓето да се натераат да се фокусираат на реквизитот, а не на лицето, така што ако дојде до блиска средба меѓу службеникот за надзор и субјектот, полицаецот повеќе не е препознатлив за субјектот, откако ќе го отстрани реквизитот.

Техники што терористите ги користат за откривање и избегнување на надзорот. Како што веќе беше нагласено, терористите многу често применуваат мерки за контра надзор. Некои од работите што ги прават за да го откријат евентуалното присуство и за да го избегнат надзорот се наведени во продолжение:

- *Постојано набљудување на околината.* Терористите се обидуваат постојано да бидат свесни за нивната околина и луѓето околу нив и веднаш стануваат сомничави кон секое лице, кое ќе го забележат неколку пати. Некои терористи го вршат таквото следење на отворен и видлив начин, додека другите користат помалку очигледни методи, како на пример, погледнување кон назад додека ги врзуваат чевлите или користат рефлектирачки површини, на пример прозорци, за да ја набљудуваат околината.
- *Неконтролирано возење.* Терористите понекогаш намерно возат на необичен или непредвидлив начин (брзо забрзување, ненадејни запирања, пребрзо или премногу бавно возење, паркирање покрај патот, возење во корсокак), со цел, да ги откријат возилата што се обидуваат да ги пратат одблизу.
- *Користење јавен превоз.* Јавниот превоз може ефикасно да се користи и за забележување, но и за избегнување на следењето и набљудувањето: „Субјектот што одеднаш ќе го паркира своето возило и ќе се качи во автобус, може да ги забележи автомобилите што се обидуваат да го следат. Сигурно ќе се посомнева доколку види дека некој друг, исто така, излегува од возило и се качува во автобусот. Лицата што се движат пеш, исто така, можат да користат јавен превоз, за да го избегнат и откријат надзорот над нив. Наједноставниот метод е лицето да излезе од јавното транспортно средство, после само една помината станица. Секој оној што ќе го направи истото, ќе биде идентификуван како некој што се обидува да го следи лицето“.
- *Користење соработници за откривање надзор.* Терористите понекогаш бараат од своите соработници да ги набљудуваат, додека тие заминуваат од одредена локација, за да утврдат дали некој ги следи.

Конфронтација за време на надзорот. Имајќи предвид дека терористите се обучени постојано да внимаваат на евентуалното присуство на тимови за следење од органите на прогонот, можно е субјектот да се посомнева во идентитетот на полициските службеници. Всушност, евентуалната конфронтација може да дојде не само од субјектот, туку од неколку различни правци и лица, вклучувајќи ги и соработниците на субјектот, полициските униформирани

службеници кои ги извршуваат своите редовни должности или пак некое сосема случајно лице, како на пример сосед или лице од обезбедувањето на некој објект и слично. Реакцијата на истражителот во една ваква ситуација е од клучно значење, затоа што „начинот на кој истражувачот ќе реагира на таквата конфронтација, може да влијае позитивно на истрагата или да предизвика катастрофа“. Поради оваа причина, службените лица задолжени за надзорот, секогаш треба да бидат подготвени да дадат некое веродостојно објаснување за причините поради кои се наоѓаат на самото место и да знаат како да се извлечат оттаму, без да го потврдат сомнежот дека вршат некаков вид надзор.

Документација за надзорот. Сите активности поврзани со вршењето надзор мора да бидат соодветно документирани, затоа што „резултатите од надзорот ќе бидат онолку добри, колку што е квалитетна и самата документација во врска со истиот“. Изготвувањето квалитетни службени белешки е од суштинско значење, па дури и во случаите кога се верува дека во текот на надзорот не било утврдено ништо вредно, не само затоа што можеби тие белешки ќе бидат потребни во иднина, доколку истражителот треба да сведочи пред суд, туку и затоа што „некои од навидум неважните информации осознани за време на надзорот, можат да се покажат како многу значајни во подоцнежната фаза од случајот“.

Извор: Вилијам Е. Дисон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, Издавачка куќа Андерсон (2008).

Практичен совет

Техники за водење истраги за тероризам: Информатори, Дел I

Во ова издание започнуваме да ја разгледуваме темата на употреба на информатори. Најпрво ќе зборуваме за различните видови информатори, а во следното издание ќе ви понудиме некои практични совети за работењето со информатори.

Информаторот (понекогаш нарекуван и „изворна информации“ меѓу органите на прогон) се дефинира како „поединец, кој тајно обезбедува точни информации за агенцијата за спроведување на законот на континуирана основа“. Во суштина, постојат три вида информатори: внатрешни информатори, периферни информатори и надворешни информатори.

Внатрешен информатор е лице кое има одредена позиција во криминалната или терористичката група, која му дава можност да биде запознаено со нејзините операции и му овозможува континуирано да поседува информации во врска со активностите на групата. Тоа лице може да биде активен член, доверлив контакт, советник, па дури и лидер (но, не и највисок лидер). Иако, од гледна точка на спроведувањето на законот, овој вид информатор е идеален, најтешко е да се развијат токму ваквите внатрешни информатори. Клучниот совет за развивање внатрешен информатор е да “си го познавате непријателот“. Тоа значи дека службеното лице кое пристапува кон потенцијален внатрешен информатор, треба да биде навистина добро запознаено со групата и со лицето со кое се обидува да воспостави контакт. Тој мора да изгледа и да се однесува на начин што ќе овозможи негово прифаќање и способност да се започне со одреден степен на разговор со потенцијалниот информатор. Службеникот треба да знае на кој начин да го привлече информаторот и да го убеди да прифати да биде извор на информации, нудејќи му нешто што би му било примамливо на потенцијалниот информатор. Воспоставувањето комуникација со лица осомничени за тероризам,

честопати е предизвикувачка задача, бидејќи во многу случаи тие се всушност поучени како да избегнуваат контакти со органите на прогонот.

Периферниот информатор е лице кое зазема пониска позиција во рамки на терористичката група, кое е поврзано или се дружи со некои членови на групата, како на пример, брачни другари, роднини или соработници или кое зазема позиција надвор од групата, која сепак му овозможува да може да развива информации, како што се на пример соседите или членовите на други криминални организации. Од периферните информатори не треба да се очекува да обезбедуваат значителен обем на информации - тие вообичаено даваат одредени информации за дел од случајот, кои можат да имаат доказна вредност или пак да послужат како насоки, врз основа на кои понатаму истражителот може да развие дополнителни информации. Во секој случај, за разлика од внатрешните информатори, многу е полесно да се развие еден периферен информатор и затоа, истражителите треба постојано да се обидуваат да ги развиваат, па дури и кога веќе имаат внатрешни информатори, што е особено точно во случај на долготрајни истраги.

Надворешен информатор е лице кое има мала или воопшто нема врска со терористичката група, но, подготвено е да соработува со органите на прогонот, прифаќајќи да биде ставено во позиција во која ќе може да обезбедува вредни информации за групата. Постојат два вида надворешни информатори: „млаки информатори“ и „информатори со студен старт“. Млак информатор е поединецот кој има некаков очигледен природен однос со групата (на пример, ако групата се бави со кражби на автомобили, ова лице можеби било претходно осудувано за кражба на автомобил). Информаторот со студен старт нема јасна врска со целната група или нејзините активности. Вложувањето напори во развивање информатори „со студен старт“ има најголема смисла кај долготрајните истраги, бидејќи е потребно долго време за едно такво лице да се искачи погоре во рамки на хиерархијата на групата. Од овој аспект, информаторите со студен старт практично имаат иста почетна точка и позиција како и агентите со

прикриен идентитет, бидејќи „и едните и другите не се во положба која би ги квалификувала да бидат членови на групата“. Поради оваа причина, секоја агенција што размислува за воведување тајни операции против одредена група, исто така, треба да размисли и за користење информатор со студен старт, бидејќи „тоа може да биде одличен начин за почетно испитување на состојбите, пред да се започне со една скапа и интензивна тајна операција“. Потенцијални надворешни информатори може да се најдат насекаде. Тие може да се најдат меѓу обичните луѓе, кои во средбите со органите на прогонот изразуваат интерес да им помогнат во нивната работа. Потенцијалните информатори со студен старт, исто така, може да се пронајдат и во групата на претходно користени информатори или кај другите истраги: „Тоа може да биде некое лице што има помала улога во еден кривичен случај, но, спремно е да соработува и да влезе во договор со обвинителството за евентуално да избегне кривично гонење, но, кое можеби има да понуди информации што се од мала вредност. Службените лица можеби ќе можат

да искористат едно такво лице во улога на информатор со студен старт, во рамки на некоја друга кривична истрага“.

Луѓето стануваат информатори од различни причини. За успешен развој на еден информатор, од суштинско значење е да се разбере што е она што би можело да претставува мотивација: „Службените лица кои се најдобри во развивањето информатори, се оние кои успешно ги идентификуваат факторите што ги мотивираат луѓето што се нивна цел, а потоа знаат и соодветно да ги искористат. Откако ќе охрабрат некое лице да соработува, овие истражители понатаму го стимулираат лицето, со тоа што продолжуваат да ги нагласуваат факторите што него го мотивираат“.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: прирачник за истражителите*, Трето издание, Издавачка куќа Андерсон (2008).

Практичен совет

Техники за водење истраги за тероризам: Информатори, Дел II

Во ова издание ви нудиме одредени практични совети за успешно работење со информатор.

Практики на управување со информаторите. На секој информатор треба да му се додели соодветен „службеник за негово управување“. Треба да се назначи и дополнителен, односно резервен службеник кој го познава информаторот, кој би работел со него и би ги насочувал неговите постапки, доколку службеното лице одговорно за конкретниот информатор не е достапно.

Службеникот одговорен за управување со информаторот треба да поседува посебно контролно досие за секој информатор. Ова досие треба да ги содржи личните информации на информаторот, резултатите од извршените безбедносни и други проверки во однос на таа личност, копии од неговите извештаи, како и резултатите од активностите за дополнителна проверка, спроведени со цел да се потврди неговата чесност и сигурност.

Информаторите мораат да сфатат дека „позицијата на информатор не значи „бесплатна картичка за излез од затвор“.“ Службените лица мораат да му објаснат на информаторот дека не смее да го прекрши законот во ниту еден момент - ниту во текот на развивањето и добивањето информации за потребите на агенцијата за спроведување на законот, ниту пак во текот на „неговото слободно приватно време“ - и дека неговото евентуално апсење или друг проблем што би можел да го има со

законот, може да значи крај на неговата кариера и положба како информатор.

Од суштинско значење е да се обезбеди дека информациите што ги дава информаторот се правилно документирани, бидејќи „од гледна точка на спроведување на законот, ако информацијата на информаторот не е документирана, тоа е исто како таа и да не постои“. Службените лица треба да изработуваат соодветни службени белешки, набргу по секој контакт што ќе го имаат со информаторот, додека информациите се сè уште свежи во главите на полицајците. Навременото изработување службени белешки во врска со информаторите е важно, не само за ажурирање на предметното досие во конкретниот случај, туку и затоа што истото му помага на истражителот да ги идентификува можните слабости во собраните податоци, кои треба да се адресираат и навремено да се побараат појаснувања или дополнителни информации.

Проверка. Важно е периодично да се врши проверка на точноста на информациите што ги дава информаторот. Фактот што на информаторот можело еднаш да му се верува, не е гаранција дека нему постојано треба да му се верува. Во продолжение се прикажани некои од методите за проверка што можат да ги користат истражителите:

- Повторно разгледување на претходните службени белешки, за да се утврди дали поновите изјави на информаторот се во согласност со претходно дадените извештаи и информации за одредени настани;
- Користење на друг службеник што ќе ја изработи службената белешка со информаторот или да повикување на виш претпоставен службеник да биде присутен во текот на разговорот;

- Вршење проверки во евиденцијата на други агенции, за да се утврди дали информаторот евентуално учествувал во некои други криминални активности, за кои службеникот задолжен за него не е информиран;
- Распрашување меѓу другите информатори за засегаптиот информатор (се разбира, истото треба да се направи, без притоа да се открие дека лицето за кое се распрашувате е всушност информатор);
- Користење други истражувачки техники за да се проверат и потврдат изјавите на информаторот;
- Барање од информаторите да ги потпишат службените белешки од средбите со нив или да се подложат на полиграфско тестирање (во случајот на некои од овие извори на информации, барањето да потпишат нешто или предлогот да бидат тестирани преку полиграф, можат да бидат причина кај информаторот наеднаш да се појави желба за „разјаснување“ на некои од неговите изјави. Сепак, овие методи треба да се користат внимателно, затоа што некои информатори, таквите барања можат да ги сметаат за знак на недоверба.)

Дебрифирање. Дебрифирањето на информаторите треба да се спроведе на сличен начин, како и секое друго официјално и службено интервју што би го спровел истражителот. Меѓутоа, истражителите понекогаш забораваат да ги постават основните прашања на кои треба да се добие одговор во текот на секој информативен разговор - „кој“, „што“, „кога“, „каде“, „зошто“ и особено „како“? Истражителите мора секогаш да запомнат да го прашаат информаторот, да им каже како може да знае дали нешто е точно и вистинито. За да добијат целосни и точни информации, истражителите треба да извршат разговор со информаторот што е можно поскоро по настанот, додека неговото сеќавање е сè уште свежо.

Безбедност. Важно е службеникот одговорен за информаторот да практикува добри безбедносни техники во однос на средбите и комуникацијата со информаторот, бидејќи ако го прави истото, тогаш и информаторот ќе биде поттикнат да развива и одржува добри безбедносни навики. Лицата одговорни за управување со информаторите треба да знаат дека информаторите често имаат малку знаење за тоа што претставува добра безбедност и дека од службените лица се очекува да ги поучат информаторите за овие прашања.

Информаторите треба да бидат предупредени, никому да не го откриваат својот статус, дури и во ситуација на нивно апсење. Службените лица треба да му објаснат на информаторот дека на пример, не треба да се обидува да избегне плаќање на сообраќајна казна, така што ќе го открие својот статус на информатор или пак да смета дека нема да има било каква одговорност ако се повика

на соработката со полицијата, доколку биде уапсен за некоја посериозна повреда на законот. Информаторот треба да знае дека секое лице што е запознаено со неговиот статус на информатор, претставува закана за неговата безбедност и дека таквата негова тајна не смее да ја знае ниту едно друго лице, освен службените лица задолжени за соработката со него.

Една од суптинските безбедносни мерки, е да се сретнувате со информаторите на локации, каде што ниту едно лице поврзано со истрагата не ќе може да биде сведок на вашата средба: „За средби со изворите на информации се препорачуваат безбедни локации за состаноци, како на пример безбедните куќи под контрола на полицијата или хотелски соби. Ова е особено точно ако информаторот е од голема вредност за вас, или доколку има потреба од разгледување на одредени документи и фотографии и/или ако се очекува средбата со информаторот да потрае подолго“.

Ако полициските службеници се одлучат да користат возило за ваквите средби со информаторите, истото треба да го сторат со одредена доза на претпазливост. Со автомобилот никогаш не треба да го земаат информаторот од пред неговото место на живеење или пак со него да се возат во делови од градот во кои редовно одат и се присутни осомничените лица во конкретната истрага.

Службените лица не треба на отворен начин да го носат информаторот во канцелариите на соодветната агенција за спроведување на законот, освен ако истото не е прикриено. Ако информаторот треба да дојде во објектот на агенцијата за спроведување на законот, неговата посета треба да се организира така што ниту еден друг вработен или пак минимален број од нив ќе можат да бидат сведоци на неговото пристигнување.

Службените лица не треба да доцнат на состаноците со информаторите и треба да инсистираат и самите информатори да пристигнат навреме. Од безбедносна гледна точка, не е корисно ниту службеното лице, ниту пак информаторот да “виси” наоколу, чекајќи да пристигне другиот. Во оваа смисла, службеното лице и информаторот треба однапред да се договорат за максималното време до кое би чекале да се појави другиот. Исто така, се препорачува службеното лице и информаторот да договорат одреден сигнал за прекинување на обидот за средба што ќе се користи во случаите кога ќе оценат дека договореното место за состанок не е безбедно.

Се подразбира дека кога одат на средба со информаторите, истражителите не смеат со себе да носат и да покажуваат било какви предмети што на било кој начин се поврзани со полицијата и нивната улога.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, издавачка куќа Андерсон (2008)

Техники за водење истраги за тероризам: Тајни операции, Дел I

Темата на практичните совети во ова и следното издание ќе бидат тајните операции. Во овој број накратко ќе ги наведеме различните видови тајни операции и важните елементи и прашања што треба да ги разгледаат и земат предвид агенциите за спроведување на законот, пред да ја применат оваа истражна техника. Во следниот број ќе ви понудиме неколку практични совети за водење успешни тајни проекти.

Тајната операција е дефинирана како истражна техника во која службениците за спроведување на законот работат тајно, со цел, да обезбедат докази за одредени незаконски активности. Во тајните операции, еден или повеќе службеници со прикриен идентитет се ставаат во положба од која ќе можат да обезбедат директни информации за криминални активности и потоа да сведочат како директни сведоци против осомничените или пак во врска со целиот криминален заговор. Опфатот и обемот на тајните операции може да се разликува во голема мерка, почнувајќи од едноставен прикриен контакт преку кој се собираат одредени разузнавачки информации, па сè до многу сложени акции со вклучување на поголем број истражители.

Тајните операции имаат неколку предности. Прво, тие можат да понудат спектакуларни резултати, кои можеби не би можеле да се обезбедат преку употреба на некои други истражни техники. Второ, за разлика од повеќето други пристапи што се користат за решавање на веќе извршени злосторства, тајните операции им овозможуваат на органите за прогон да делуваат проактивно и однапред да го спречуваат извршувањето на кривичните дела. Трето, поради нивната службена положба и обука, службениците за спроведување на законот се сметаат за повеќе посакувани сведоци пред судот, во споредба со доушниците или просечните граѓани соработници на правдата.

Меѓутоа, тајните операции се истовремено и исклучително сложени, одземаат време и работна сила, како и многу ресурси, а тие се и опасни и потенцијално психолошки штетни за агентите со прикриен идентитет и нивните лични животи.

Во суштина, постојат три типа на тајни операции: ограничен контакт, полу длабока прикриеност и операции со длабока прикриеност.

Во случајот на **ограничен контакт или „еднократните операции“**, тајниот агент остварува „еден или повеќе кратки контакти со осомничениот или со некое друго добро упатено лице, со цел, да развие разузнавачки информации или докази“, без да го открие својот идентитет на службено лице. Таквата операција може да вклучува присуство на состанок, водење разговори со различни лица, посета на целна локација итн. Иако овие тајни операции се вообичаено од кус времен рок, истите мораат да бидат добро испланирани и документирани.

Кај **полу длабоките прикриени операции**, тајниот агент „остварува контакти во целната област со постојана зачестеност, но, тој не работи постојано на таквите задачи“. Во овој тип на активности, тајниот агент треба да ги поседува сите потребни квалитетни реквизити за да го поддржи неговиот лажен идентитет, вклучувајќи лажна лична документација и документација за возилото, а понекогаш дури и тајно, односно лажно живеалиште или лажно вработување, кое осомничениот може да го посети и види доколку е потребно.

Операциите со длабока прикриеност се најсложеното ниво на прикриена работа. Тоа е задача со полно работно време, во која тајниот агент целосно и постојано учествува во заговорот и е во постојан контакт со осомничените. Ова значи дека службеникот за длабоко прикривање не треба да врши друга полициска работа и дека агенцијата за спроведување на законот треба да се воздржи од негово користење за истовремено извршување на тајни функции во различни случаи, освен ако тие не вклучуваат ист вид криминал и можат да ја надополнат и истрагата за предметниот случај.

Како што веќе беше нагласено, тајните операции се многу сложени и „тие значат многу повеќе од само еден истражител кој им кажува на луѓето дека тој е некој и нешто друго, од она што навистина е“. Поради оваа причина, агенциите за спроведување на законот треба темелно да ги оценат добрите и лошите страни на ваквите операции, пред да ја применат оваа истражна техника, земајќи ги особено предвид следниве елементи и прашања:

Дали се исцрпени сите други истражни техники? Ако техниките со помали барања можат да ги постигнат истите цели, тогаш тајните операции не треба да се користат.

Дали станува збор за вонредна ситуација? Ситуациите каде што се загрозени животи, може да бараат спроведување на тајна операција. На пример, ако одредена екстремистичка група се обидува да набави експлозивни за да изврши некој бомбашки напад, тајниот агент може да ја преземе улогата на снабдувач со експлозивни, со цел, да спречи некој друг да одговори на нивното барање.

Дали има соодветно лице што е на располагање за да ја одигра улогата предвидена за тајниот агент? Тајната работа е мошне специфична и уникатна и бара одредени вештини и таленти што многу луѓе не ги поседуваат, а некогаш дури и истражителите кои ги поседуваат таквите квалитети, понекогаш не се способни или соодветни да учествуваат во

тајни задачи од разни други причини (на пример, поради негативното влијание што таквите операции ќе го имаат врз нивниот семеен живот; доколку тие се добро познати како службеници за спроведување на законот или имаат други специјализирани одговорности во рамките на нивната агенција за спроведување на законот...). Во секој случај, веројатно секогаш е подобро да се откажете од таквата операција, отколку да користите несоодветен оперативен кадар во улога на прикриен агент.

Да ли агенцијата може да ја задржи целосната безбедност на операцијата? За тајната операција не треба да знаат сите вработени во истражниот оддел или јавното обвинителство. Специфичните информации во врска со тајната операција треба да се споделуваат само со оние лица, кои навистина имаат потреба да го знаат тоа.

Да ли агенцијата може да го заштити агентот со прикриен идентитет? Агенцијата за спроведување на законот мора да направи соодветна проценка за тоа што е потребно за исполнување на оваа обврска, затоа што „колку е поопасен осомничениот, толку е поголема заштитата која треба да му се обезбеди на тајниот истражител“. Обезбедувањето на тајниот агент може да бара примена на различни мерки на претпазливост, како на пример физички надзор, електронско покривање, па дури и назначување на дополнителни службеници, кои би биле задолжени за извршување на други улоги и функции од прикриен карактер.

Да ли агенцијата може да се справи со последиците од евентуална неуспешна операција? Ако се чини дека тајниот агент и неговото или нејзиното семејство се во опасност, или дека способноста на агентот да продолжи да функционира како службеник за спроведување на законот е загрознена, соодветната агенција за спроведување на законот треба да биде подготвена да го префрли тајниот оперативец подалеку од областа, во која дотогаш се реализирала тајната операција

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, издавачка куќа Андерсон (2008)

Практичен совет

Техники за водење истраги за тероризам: Тајни операции, Дел II

Избор на таен агент. Изборот на соодветен агент за прикриената улога, е еден од клучните фактори за успехот на операцијата. Во продолжение се прикажани неколку работи што треба да се земат предвид, за да се осигура вистински избор.

Искусство. Тајните проекти треба да им се доверуваат само на искусните истражители: „Една од главните вредности на тајната работа, е тоа што го става вештиот истражител во позиција во која може да го искористи своето добро расудување и знаење, за да обезбеди доволно докази за кривично гонење на осомничените лица. Доколку кандидатот за позицијата на прикриен агент ги нема овие атрибути, тоа значи дека не е задоволена една од главните причини за користење на прикриените операции“.

Компатибилност. Сепак, фактот дека одреден полициски службеник е извонреден истражител, не мора да значи дека тој ќе биде исто толку ефикасен и во тајната работа. Агентот со прикриен идентитет треба да поседува карактеристики што ќе му овозможат да се вклопи во дадената ситуација со минимален напор. Тој мора да поседува одредени вештини, таленти или квалитети, поради кои криминалната група ќе сака да го регрутира и да го прифати како „еден од бандата“. Од клучно значење е, службеникот да биде компатибилен со проектот и неговите барања и услови. Во овој поглед, важно е да се запомни дека фактот што агентот претходно бил успешен во тајната работа, не е нужно гаранција дека тој подеднакво добро ќе одговара и за секој друг нов проект.

Зрелост и стабилност. Тајната работа може да биде многу напорна. Таа може да вклучува многу осаменост, голем притисок и изложување на многу непожелни искушенија. Поради овие причини, важно е агентот со прикриен идентитет да биде зрела и стабилна личност. Уште една работа што мора да се земе предвид во овој поглед, е евентуалниот ризик, тајниот агент да ја смени лојалноста и да се приклучи на терористичката кауза. Треба да се избегне поставувањето на тајниот агент во група, со која тој има слични политички ставови. Слично на тоа, агент кој има силни уверувања што се спротивни на оние на целната група, исто така, не е добар избор за тајна задача.

Чисто работно досие. Тајниот агент треба да има чисто работно досие. Доколку агентот во минатото бил предмет на дисциплински постапки, истите би можеле да го нарушат неговиот кредибилитет пред судот, особено ако тој бил дисциплиниран поради давање лажни изјави, лажење или непочитување на наредбите додека се наоѓал на должност.

Службеник за раководење. Назначувањето на службеник за раководење при многу тајни операции и некои полутајни операции е задолжително. Улогата на службеникот за раководење е да биде врска помеѓу агенцијата за спроведување на законот и тајниот оперативец. Тој е должен да организира, а во одредени ситуации и да спроведува активности за информирање на тајниот агент и средби за добивање информации од него. Тој треба да пренесува пораки помеѓу тајниот агент и агенцијата. Службеникот за раководење треба да го слуша тајниот агент, да го следи и да внимава на сите евентуални знаци на слабост или потреба од помош и треба да нуди совети. Задолженијата на службеникот за раководење, исто така, вклучуваат и грижа за еден широк спектар на лични работи поврзани со тајниот агент, вклучително и плаќање на неговите сметки, подигање пошта, грижа за неговото возило и друг имот. Службеникот за раководење треба да биде добро обучен и информиран службеник за спроведување на законот, во идеален случај и со одредено лично искуство во тајните операции. Тој треба да биде стабилна, зрела и сочувствителна личност, да биде добар слушател и да ја ужива почитта и довербата на агентот со прикриен идентитет.

Обезбедување лажна документација. Лажната документација во поддршка на новиот идентитет, е темелот врз кој се „создава“ постоењето на тајниот агент и затоа со неа треба да се постапува мошне сериозно: „Слабата документација може да го открие тајниот агент, исто толку брзо, колку што слабо изградените темели можат да урнат една зграда“. Животот на тајниот агент може да зависи од квалитетот на неговиот лажен идентитет и токму поради тоа, агенцијата за спроведување на законот мора да се погрижи дека неговиот лажен идентитет ќе биде доволно квалитетен, за да ги издржи евентуалните проверки. Слично на тоа, агенцијата за спроведување на законот мора да ги обезбеди и сите реквизити што се неопходни за тој таен

агент да изгледа онака како што треба и како што се претставува. На пример, ако некој од осомничените или друго лице, кое е во комуникација со осомничените, треба да го посети местото на кое наводно живее тајниот агент, таа локација треба да биде соодветно опремена, така што нема да има сомнеж дека тајниот агент навистина живее таму.

Наведување. Во случаите што се изградени врз докази, добиени преку тајни операции, обвинетите често пред судот тврдат дека биле наведени: „Обвинетите ќе тврдат дека на одреден начин, тајниот агент всушност ги навел да го прекршат законот. Терористите пак ќе тврдат дека, иако можеби ја мразат владата, тие всушност никогаш немале намера да преземат незаконски дејствија против неа, сè додека тајниот агент не го предложил тоа“. Тајниот агент мора да биде многу внимателен во текот на траењето на тајниот проект, за да се осигура дека нема да преземе никакви дејствија, кои би можеле подоцна да бидат оценети како наведување. Со цел, да се заштити од евентуалните обвинувања за наведување, тајниот агент, како и другите службеници за спроведување на законот, кои му даваат поддршка на тајниот оперативец, треба внимателно да ги документираат сите свои постапки. За да се избегнат евентуалните обвинувањата за присуство на агент-провокаатор, тајните агенти мора да внимаваат да не покажат лично природно лидерство или да „преземат акција и одговорност“, што инаку се чести атрибути меѓу полициските службеници: „Би било многу тешко кривично да се гонат одредени лица за учество во заговор, доколку се покаже дека агентот со прикриен идентитет бил оној што ја презел улогата на лидер, односно бил „главен“ во рамки на криминалната група“.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, издавачка куќа Андерсон (2008)

Практичен совет

Техники за водење истраги за тероризам: Место на злосторството

Иако истрагите што резултираат со спречување на криминалот, секогаш се претпочитаат за разлика од оние што се спроведуваат по извршувањето на делото, реалноста е таква што кривичните истраги најчесто започнуваат откако кривичното дело е веќе извршено. Местото на злосторството, како локација на која се одвивале незаконските активности, може да биде исклучително важно за разрешување на кривичното дело, особено во случаите на тероризам, во кои некои од највредните докази најверојатно можат да се најдат на самото место на терористичкиот напад. Исто така, материјалните докази подигнати од местото на злосторството, вообичаено се доволно силни и многу е тешко обвинетите истите да ги спорат подоцна пред судот. Во ова издание ви нудиме корисни совети во врска со водењето истрага на местото на злосторството.

По пристигнувањето на местото на злосторството, истражителот мора најпрво да утврди што се случило и дали е извршено кривично дело: експлозијата не мора да значи дека е активирана некаква бомба, исто како што не мора да значи дека секој пожар е намерно подметнат. Во секој случај, прв приоритет на органите за спроведување на законот, треба да биде да им се помогне на луѓето на кои им треба итно внимание. Откако ќе се згрижат оние, на кои им е потребна помош и откако ќе се утврди дека навистина станува збор за кривично дело, следните чекори треба да бидат идентификација и приведување на сторителите, форензичка обработка на местото на злосторството и спроведување првични разговори со сведоци и жртвите на кривичното дело.

Службениците за спроведување на законот треба да запомнат, дека местото на злосторството опфаќа повеќе, а не само конкретната локација каде што се случило злосторството и дека може да ги вклучува и областите во непосредна близина, над и под таа локација, како и сè што поминало низ таа област. Опфатот на местото на злосторството и неговата вредност за целокупната истрага во голема мерка зависи од природата на извршеното дело. Местата на евентуалните терористички напади генерално бараат темелни истраги и може да продуцираат извонредни докази доколку се спроведуваат правилно. Во овој поглед, полицајците што ги истражуваат местата на злосторство во случај на терористички бомбашки напади, подметнати пожари и други слични насилни инциденти, никогаш не треба да претпоставуваат дека нема ништо вредно што би можело да се најде во урнатините, бидејќи многу корисни докази можат да се извлечат дури и од она што изгледа како да е целосно уништено.

Истражителите мора да се стремат да го зачуваат местото на злосторството и да го заштитат од контаминација најдобро што можат, за да може доказите да се подигнат на начин што ќе овозможи нивно изведување на суд. Сепак, терористичките напади често создаваат ситуации во кои на местото на злосторството влегуваат или престојуваат и лица, кои не се членови на тимот за откривање и подигање докази. Овие ситуации може да вклучуваат, на пример, спасување и помагање на повредените, справување со непосредни опасности (пожари, небезбедни структури, отрови, истекување гас...), пребарување на местото за евентуално присуство на секундарни експлозивни направи, итн. Иако пристапот до местото на злосторството можеби не е секогаш целосно ограничен, службениците за спроведување на законот треба да се погрижат дека на тоа место имаат пристап само лицата со соодветно овластување.

Истрагата на местото на злосторството треба да започне веднаш штом е разумно безбедно и изводливо: „Навременото собирање на доказите е важно, но, истото треба да се врши со здрав разум и загриженост за безбедноста“. Сите непотребни одложувања треба да се избегнуваат, бидејќи доцнењето во спроведувањето на истрагата на местото на злосторството, вклучува ризик и од евентуална контаминација и распаѓање на доказите: „Работите може да се променат со текот на времето. Ветерот може да ги однесе доказите или да донесе материјали што ќе го загадат местото на настанот. Силниот дожд може да ги измие отпечатоците од стапала. „Мокрите“ доказни предмети, како оние испрскани со крв, може да се исушат“.

За да се уверите дека доказите ќе бидат собрани на организиран начин, истрагата на местото на злосторството треба да биде добро испланирана и координирана, пред истражителите да влезат на местото. Кога ќе влезат на местото на злосторството, тие треба точно да знаат што треба да прават. Во идеален случај, пред да започне истрагата, местото на злосторството треба да се подели на делови. На секој истражител треба да му се додели еден конкретен дел и конкретни задачи што треба да се извршат таму. Се разбира, целта за спроведување на добро испланирана истрага на местото на злосторството, може да биде во судир со потребата за брза реакција во случај на терористички напад. Агенциите за спроведување на законот можат да решат дел од овие можни судири со помош на претходна подготовка, креирање планови за одговор на разни видови терористички инциденти и вежбање на таквите планови за одговор, заедно со други агенции задолжени за справување со вонредни состојби.

По пристигнувањето на местото на злосторството, службениците за спроведување на законот мора да ги интервјуираат сведоците што е можно поскоро, за да се обидат да утврдат што се случило и по можност да откријат кои се можните сторители, жртви, па дури и другите евентуални сведоци, кои можеби веќе го напуштиле местото на настанот. Овие првични интервјуа не мора да бидат премногу детални, но, службениците мора да запомнат да ги земат и потребните информации од луѓето што ги интервјуираат, за да можат лесно да се пронајдат за потребите на второ или дополнителни интервјуа. Дури и ако сведоците може темелно да се сослушаат на местото на настанот, сепак, веројатно би било корисно да се разговара со нив повторно и подоцна, бидејќи е можно, откако ќе помине првичната состојба на шок, некои од овие луѓе да се сетат на уште нешто што претходно не го спомнале. Истражителите треба да вложат напор, барем да ги идентификуваат сите лица кои можеби биле сведоци на злосторството или можеби биле во близина кога се случило злосторството. Службите за спасување и другиот персонал за итни случаи, односно луѓето кои први реагирале на местото на злосторството, не треба да се занемарат како можни сведоци, бидејќи, иако пристигнале по инцидентот, можеби биле таму доволно бргу по инцидентот за да забележат нешто важно, како нас пример, можното бегство на сторителот. Сопственикот, закупецот или управителот на имотот каде што се случило кривичното дело, исто така, треба да биде интервјуиран што е можно поскоро, дури и ако тие всушност не биле сведоци на кривичното дело, бидејќи мора да се утврди дали некој претходно им се заканувал и дали познаваат некој, кој би имал некаква причина да изврши напад врз нивниот објект.

Инспекторите треба да ја лоцираат секоја безбедносна камера во просторот на местото на злосторството, како и сите камери наоколу, кои евентуално би можеле да ги снимат луѓето како влегуваат или излегуваат од местото на злосторството. Областа треба брзо да се истражи, бидејќи во многу случаи, снимките од безбедносните камери се бришат автоматски на секои неколку дена. Исто така, треба да се направат напори да се идентификуваат и луѓето, кои можеби правеле фотографии на местото на злосторството и во неговата околина, во времето кога се случил инцидентот, бидејќи нивните снимки понекогаш можат да бидат подеднакво вредни како и оние направени од фиксните безбедносни камери.

Извор: Вилијам Е. Дајсон, *Тероризам: Прирачник за истражители*, Трето издание, издавачка куќа Андерсон (2008)